

Associazione Comunità
il Gabbiano

UNISS
UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
DI SASSARI

WP 1 GOOD PRACTICES RAPPORT (synthese)

Nederlandse versie / Dutch version / Version néerlandaise / Versione olandese

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
1. Inleiding.....	3
2. Het Harmony-project en de interventiecontexten: een overzicht	4
3. Herstelrecht: een introductie	9
4. Het in kaart brengen en analyseren van goede praktijken: het methodologische kader	14
5. Goede/beloftevolle praktijken in kaart.....	18
6. “Lessons learned” uit goede/beloftevolle praktijken voor het Harmony-project	33

1. Introductie

Deze rapport beoogt kennis te verschaffen over het gebruik van herstelgerichte praktijken bij buurtconflicten en op het terrein van sociale huisvesting, alsook over goede praktijken op dit gebied die toepasbaar zijn voor zowel de partners van het project als actoren buiten het partnerschap. In het bijzonder streeft het rapport ernaar:

- Een overzicht te bieden van de stand van zaken met betrekking tot het gebruik van herstelrecht bij conflictbeheersing op buurniveau en in de sociale huisvesting.
- Goede/beloftevolle praktijken op het gebied van herstelgerichte praktijken in dit domein te identificeren en kennis hieruit te extrapoleren voor de volgende fasen van het project en, breder, om de gemeenschap van praktijkbeoefenaars en beleidsmakers op dit gebied te informeren.
- Een catalogus van goede/beloftevolle praktijken en een set richtlijnen te produceren over het gebruik van herstelgerichte praktijken bij conflictbeheersing op buurniveau en in de sociale huisvesting, om de bredere gemeenschap en toekomstige fasen van het project te informeren.

Dit rapport vormt een synthese van de belangrijkste resultaten van WP1 van het Erasmus+ project Harmony. De volledige versie van dit rapport bevat een gedetailleerde analyse van de in kaart gebrachte goede praktijken.

De structuur van het rapport is als volgt:

- **Inleiding (hoofdstuk I):** een overzicht van de doelstellingen en structuur van het rapport.
- **Het Harmony-project en de interventiecontexten: een overzicht (hoofdstuk II):** een introductie van het Harmony-project (partnerschap, doelstellingen, activiteiten) en de kenmerken van de interventiecontexten waar de lessen uit goede/beloftevolle praktijken zullen worden toegepast.
- **Inleiding tot herstelrecht (hoofdstuk III):** een beknopte inleiding tot herstelrecht, met speciale aandacht voor de domeinen die door het Harmony-project worden aangepakt (buurt en collectieve/sociale huisvesting).
- **Methodologie voor de analyse van goede praktijken (hoofdstuk IV):** een beschrijving van de methodologie die is toegepast voor het verzamelen en analyseren van goede praktijken.
- **In kaart gebrachte goede en beloftevolle praktijken (hoofdstuk V):** de gedetailleerde beschrijving van elke praktijk is opgenomen in de volledige versie van dit rapport.
- **Lessen voor het Harmony-project (hoofdstuk VI):** een set richtlijnen die in aanmerking moeten worden genomen in de volgende fasen van het Harmony-project.

2. Het Harmony-project en de interventiecontexten: een overzicht

Het **HARMONY-project** heeft als doel het ontwikkelen en versterken van harmonisch samenleven in de stad, en meer specifiek in wijken met (collectieve) sociale huisvesting - vaak gekenmerkt door moeilijkheden en precaire omstandigheden. Het project streeft ernaar **preventieve en herstelgerichte praktijken**, geïnspireerd door de filosofie van **herstelrecht**, te bevorderen en toe te passen. Hiermee wil het project situaties van buurtconflicten, verstoringen van de woonrust en, breder, de openbare orde effectiever en duurzamer voorkomen en oplossen.

Het project richt zich op twee niveaus:

- Het bevorderen van een sfeer die gunstig is voor harmonisch samenleven.
- Het analyseren en begrijpen van de specifieke en gunstige voorwaarden voor het toepassen van herstelgerichte praktijken bij conflictbeheersing en -oplossing in wijken en sociale/collectieve huisvesting.

Om deze doelen te bereiken, plant het project:

- Een analyse van bestaande goede praktijken op het gebied van herstelrecht in wijken en sociale/collectieve huisvesting.
- Het ontwerpen, testen en evalueren van een **toolkit voor herstelgerichte praktijken**, gericht op zowel betrokkenen (waaronder de partners van het Harmony-project) als bewoners in wijken en sociale/collectieve huisvesting in de contexten van de partners.
- Het toepassen van een implementatieproces dat consistent is met de principes en waarden van herstelrecht, waarbij betrokkenen actief worden betrokken bij het ontwerp van de toolkit, de experimenten op het terrein en de evaluatie.
- Het verspreiden van het project en de resultaten daarvan, zowel binnen als buiten de lokale context van het partnerschap, via specifieke communicatie- en verspreidingsactiviteiten.

Het **Harmony-project** omvat een partnerschap bestaande uit overheidsinstanties, onderzoeksorganisaties en NGO's met ruime ervaring in het veld van herstelrecht:

- **Gemeente Carvin** (projectcoördinator - Frankrijk)
- **Ligand** (België)
- **Gabbiano** (Italië)
- **Universiteit van Sassari** (Italië)

Het project voorziet interventies, via het experimenteren met herstelgerichte praktijken, in verschillende territoriale contexten: **Carvin (Frankrijk)**, **Kortrijk (België)** en **Lecco (Italië)**. In de volgende paragrafen volgt een gedetailleerde beschrijving van deze drie contexten. Meer details zijn opgenomen in de bijlage.

- Gemeente Carvin (France)

Carvin op territoriaal, sociaal, economisch en crimineel vlak

Carvin, een stad met **18.000 inwoners** in het noorden van Frankrijk, maakt deel uit van het departement **Pas-de-Calais** in de regio **Hauts-de-France**. De stad ligt dicht bij de Belgische grens en op slechts **20 km** van het metropolitane gebied van Rijsel (Lille). Met een oppervlakte van **2.100 hectare** bestaat Carvin uit **600 hectare** verstedelijkt gebied en **1.500 hectare** natuur- en landbouwgrond.

Historisch behoorde Carvin tot een belangrijk mijnbouwgebied, gericht op steenkoolwinning, tot de achteruitgang van de industrie in de jaren 1980, wat leidde tot economische moeilijkheden. In de jaren 1990 en 2000 verschoven de prioriteiten, waarbij de stad profiteerde van haar ligging nabij belangrijke transportroutes, zoals de autosnelweg **Lille-Paris**, om logistieke industrie te ontwikkelen en werkgelegenheid voor laaggeschoolden te creëren.

Bestuurlijk wordt Carvin geleid door een **Gemeenteraad** van 33 verkozen leden, onder leiding van de burgemeester. De gemeenteraadsverkiezingen vinden elke zes jaar plaats; de huidige termijn loopt tot **2026**. De politieke meerderheid is links georiënteerd, met vertegenwoordigers van socialistische, communistische en ecologische partijen, aangevuld met leden uit de burgermaatschappij. De mijnbouwtraditie heeft sterke gemeenschapswaarden van **solidariteit** en **onderlinge steun** achtergelaten, wat tot uiting komt in een actief verenigingsleven met sportclubs en andere organisaties. **Participatief bestuur** speelt ook een rol, onder meer via de **Gemeentelijke Economische, Sociale en Milieuraad**, die inwoners betreft bij lokale besluitvorming en projectvoorstellen. De gemeente weet regelmatig extra financiering te verwerven van de staat en andere instanties, met name voor initiatieven op het gebied van **woonrenovatie**.

Demografisch groeit Carvin gestaag, met een netto toename van **1.000 inwoners** in de afgelopen vijf jaar. In **2017** telde de stad **590 immigranten**, een daling van **14%** ten opzichte van tien jaar eerder.

Economisch kampt Carvin met een **hogere werkloosheid** dan het landelijk gemiddelde: **13%** in januari 2021, en **19,4%** onder jongeren onder de 25. De arbeidsparticipatiegraad van de beroepsbevolking bedroeg **69,4%**. De armoedecijfers zijn licht verbeterd, van **22%** in 2012 naar **19%** in 2018. Sociale uitdagingen omvatten een aanzienlijk aandeel jongeren met een laag opleidingsniveau en een groot aantal kinderen dat opgroeit in eenoudergezinnen. Ook de vergrijzing neemt toe: tegen **2042** zal naar verwachting **29,8%** van de bevolking 60 jaar of ouder zijn.

Wat misdaadcijfers betreft, vertoont Carvin een lichte verbetering: in **2023** werden **577 delicten** geregistreerd, een afname ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze omvatten **inbraken (61)**, **mishandeling (129)**, **vernieling (204)**, **autodiefstal (73)**, **diefstal zonder geweld (98)** en **gewelddadige berovingen zonder wapen (12)**.

Op het vlak van **herstelrecht** volgt Carvin de nationale richtlijnen van het Franse **Ministerie van Justitie**, dat herstelgerichte praktijken definieert als een **vrijwillig, vertrouwelijk en ondersteunend** proces dat het strafrechtssysteem aanvult. Getraide bemiddelaars brengen slachtoffers, daders en andere betrokkenen bij elkaar in dialoog, met focus op **herstel, verantwoordelijkheid** en **re-integratie**. Deze maatregelen kunnen in elke fase van strafrechtelijke procedures worden toegepast, zonder invloed op de juridische uitkomst.

Sociale huisvesting in Carvin omvat **8.000 woningen**, waarvan **2.600** als sociale huurwoningen zijn bestemd. Deze worden beheerd door sociale huisvestingsmaatschappijen, die verantwoordelijk zijn voor bouw, beheer en toewijzing, vaak in samenwerking met lokale overheden. In **2017** bezat meer dan de helft van de huishoudens in Carvin een eigen woning, en bestond het merendeel van de woningen (**81,8%**) uit huizen. Een aanzienlijk deel van de appartementen (**56,4%**) was kleiner dan **60 m²**.

- Kortrijk (België)

Kortrijk op territoriaal, sociaal, economisch en crimineel vlak

Kortrijk (Frans: *Courtrai*) is een strategisch gelegen stad in het zuidwesten van België, aan de oevers van de Leie. Deze rivier heeft sinds de middeleeuwen een cruciale rol gespeeld in handel en heeft zo het economische en culturele landschap van de stad gevormd. Dankzij de nabijheid van de Franse grens en belangrijke steden zoals Gent en Rijsel (Lille, op slechts 25 kilometer afstand) profiteert Kortrijk van een uitstekende bereikbaarheid. Het goed ontwikkelde netwerk van autosnelwegen en spoorlijnen versterkt de connectiviteit, zowel binnen België als over de grens, en bevordert economische en culturele uitwisseling binnen de Eurometropool Rijsel-Kortrijk-Doornik. De stad kent een dynamische mix van stedelijke en landelijke invloeden, wat zorgt voor een gebalanceerde leefomgeving voor haar inwoners.

Bestuur en politiek

Het bestuur van Kortrijk weerspiegelt de federale structuur van België. De Gemeenteraad, die elke zes jaar wordt verkozen, staat onder leiding van de burgemeester. De huidige coalitie bestaat uit centrum-rechtse en centrum-linkse partijen zoals Open VLD, N-VA en Vooruit, die het lokale beleid vormgeven in lijn met de bredere Vlaamse politieke trends. Het middenveld is levendig en goed georganiseerd, met een belangrijke rol in sectoren zoals gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en sport.

Demografie en samenleving

Kortrijk telt ongeveer 80.032 inwoners, met een relatief hoge bevolkingsdichtheid van 992 inwoners per vierkante kilometer. De stad kent een vergrijzende bevolking (21,59% is 65 jaar of ouder), maar ook een aanzienlijk aandeel jongeren en gezinnen. Deze demografische mix biedt zowel uitdagingen als kansen voor sociaal beleid en gemeenschapontwikkeling. Daarnaast is Kortrijk multicultureel: immigranten en buitenlanders vormen meer dan 11% van de bevolking.

Economie

De economie van Kortrijk is divers, met sectoren zoals industrie, dienstverlening, gezondheidszorg en onderwijs. De aanwezigheid van industrieterreinen en bedrijvenparken onderstreept de economische veerkracht van de stad. De werkloosheid is matig, maar vraagt voortdurende aandacht om kwetsbare groepen, met name jongeren, beter te integreren op de arbeidsmarkt.

Criminaliteit

Kortrijk kent een gemiddeld criminaliteitsniveau in vergelijking met andere Belgische steden, met een criminaliteitscijfer van 10,1 per 100 inwoners.

Herstelrecht in Kortrijk

België loopt voorop in de integratie van herstelrecht in het strafrechtelijk systeem, en Kortrijk is een voorbeeld van hoe deze principes lokaal worden toegepast. Sinds de jaren 1960 heeft België

verschillende wetten aangenomen die herstelgerichte praktijken verankeren, met nadruk op bemiddeling en re-integratie. Belangrijke wetten zijn onder meer:

- De Jeugdbeschermingswet van 1965, die herstelmaatregelen in de jeugdrechtspraak introduceerde.
- De Wet van 10 februari 1994, die bemiddeling in strafzaken formaliseerde, aanvankelijk gericht op lichte overtredingen, maar later uitgebreid naar alle fasen van het strafproces.

In Kortrijk worden herstelgerichte praktijken uitgevoerd door gespecialiseerde organisaties:

- Moderator beheert bemiddeling voor volwassen daders.
- Cohesie behandelt zaken met minderjarige daders.
- Aura organiseert herstelconferenties in scholen, gericht op conflictoplossing en het bevorderen van verantwoordelijkheidsgevoel bij leerlingen.

Herstelrecht wordt toegepast in verschillende domeinen, zoals gevangenis, scholen en opvangcentra voor vluchtelingen. Voor ernstige misdrijven biedt Kortrijk herstelbemiddeling los van het strafproces. Bemiddelingsresultaten kunnen invloed hebben op de strafmaat, aangezien rechters hiermee rekening houden bij vonnis. Dit model richt zich niet alleen op het herstellen van directe schade, maar ook op rehabilitatie en re-integratie in de gemeenschap.

Sociale huisvesting

Sociale huisvesting in Kortrijk wordt voornamelijk beheerd door SW+, een organisatie die in 2023 ontstond uit een fusie. SW+ beheert ongeveer 4.033 woningen, waarvan 586 huurwoningen en de rest koopwoningen. De organisatie streeft naar uitbreiding, met een geplande netto groei van 963 koopwoningen en een jaarlijkse toename van 40 huurwoningen. SW+ biedt uitgebreide ondersteuning aan huurders via een team van woonbeheerders en huurbegeleiders, die niet alleen technische problemen en onderhoud afhandelen, maar ook helpen bij zaken zoals huurberekeningen, huurachterstanden en buurtzaken.

Het systeem is gericht op een holistische aanpak van sociale huisvesting, rekening houdend met de diverse behoeften van de bewoners, waarvan 54% eenpersoonshuishoudens zijn. De vraag naar sociale huisvesting blijft hoog: aan het einde van 2023 stonden 9.560 gegadigden op de wachtlijst, wat de noodzaak onderstreept om betaalbare woonopties uit te breiden.

- Lecco (Italië)

Lecco op territoriaal, sociaal, economisch en crimineel vlak

Lecco, gelegen in de Lombardije-regio in Noord-Italië, is een stad aan een aftakking van het Comomeer. Het is de hoofdstad van de gelijknamige provincie en beslaat ongeveer **45,93 vierkante kilometer**. Politiek wordt Lecco sinds **2010** bestuurd door een **centrum-linkse coalitie** onder leiding van burgemeester **Mauro Gattinoni**, hoewel het provinciale bestuur afwisselt tussen rechts en links. Het **sociaal beleid** wordt vormgegeven door meerdere actoren, waaronder het **District Lecco**, dat het **District Sociaal Plan** coördineert voor **84 gemeenten**. Het "**Ambito di Lecco**", bestaande uit **31 gemeenten**, is verantwoordelijk voor de lokale planning van sociaal beleid, vaak in samenwerking met de **Girasole Social Enterprise**.

Demografie en samenleving

Lecco telt **47.008 inwoners** (2022) binnen een provinciale bevolking van **332.457**. De demografische structuur toont een **vergrijzende bevolking**: **61,7%** is ouder dan 41 jaar, met een hoge afhankelijkheidsratio. De **buitenlandse bevolking** vormt **10,59%** van de inwoners en is voornamelijk geconcentreerd in de wijken in het centrum.

Economie

De lokale economie is **veerkrachtig**, ondanks eerdere economische crises. De werkloosheid bedraagt **3%**, een lichte stijging, maar de werkgelegenheidsgraad is gestegen naar **68%** in 2023. Uitdagingen blijven bestaan op het gebied van **contractuele onzekerheid**, aangezien tijdelijke contracten domineren bij nieuwe aanstellingen.

Criminaliteit

Lecco scoort **gemiddeld** op het gebied van criminaliteit: het staat **58e** van de **107 Italiaanse provincies** qua aantallen aangiften per inwoner, maar neemt de **13e plaats** in voor **vrijwillige doodslag**. Sociale conflicten, verergerd door de **COVID-19-pandemie**, en een stijgend **drugs- en alcoholgebruik** onder jongeren vormen aanhoudende uitdagingen.

Herstelrecht in Lecco

Sinds de lancering van het "**Lecco Restorative City**"-initiatief in **2012** heeft herstelrecht in Lecco een **significante ontwikkeling** doorgemaakt. Aanvankelijk was herstelrecht niet goed geïntegreerd in het openbaar beleid of het rechtssysteem. Door het ontbreken van een **nationaal wettelijk kader** werden lokale inspanningen geleid door **maatschappelijke organisaties**, gemeenten en reclasseringsinstanties, met steun van **Europese Sociale Fondsen (ESF)** en private stichtingen.

De **hervorming van het strafrechtelijk systeem in 2021 (Wet nr. 13478)** bood een juridische basis voor herstelrecht. Deze wet definieert herstelrecht als:

"Elk programma dat slachtoffers, daders en andere betrokkenen in staat stelt vrijwillig deel te nemen aan het oplossen van kwesties die voortvloeien uit het misdrijf, met de hulp van een onpartijdige, getrainde bemiddelaar."

De wet maakt herstelrecht mogelijk in **elke fase van het strafproces** en tijdens of na de uitvoering van straffen. Daarnaast werd de oprichting van **regionale Centra voor Herstelrecht** verplicht, om diensten lokaal te coördineren. Deze centra richten zich niet alleen op strafrecht, maar ook op **gemeenschapsgerichte interventies** voor studenten, jongeren en de bredere bevolking.

Op lokaal niveau is de aanpak van herstelrecht in Lecco **sterk gemeenschapsgedreven**. Het "**L'Innominato**"-netwerk, een provinciale organisatie voor herstelrecht, speelt hierin een centrale rol. Dit netwerk omvat **openbare instellingen, maatschappelijke groepen en burgers**, en richt zich op:

- Het **signaleren van sociale spanningen** via burgerfora ("*agora*"), die fungeren als sensoren voor conflicten.
- Het **bevorderen van dialoog** en het herstellen van relaties die door conflicten zijn verstoord.
- Het **voorkomen van escalatie** naar crimineel gedrag door vroege interventie.

Sociale huisvesting

Het **woonbeleid** in Lecco wordt gestuurd door **regionale wetgeving (Regionale Wet 16/2016)**, die huisvestingsdiensten integreert in het bredere kader van sociale diensten. De regio heeft steeds meer verantwoordelijkheden gedelegeerd aan gemeenten, met nadruk op **samenwerking** en ondersteuning voor lokale entiteiten bij het beheer van huisvestingsbehoeften.

In Lecco leidt het "**Ambito di Lecco**" de lokale huisvestingsstrategieën. Sinds **2018** speelt de **Housing Services Agency**, beheerd door **Girasole Social Enterprise**, een sleutelrol in de coördinatie. Een **analyse uit 2020** door deze instantie wees uit op een **tekort aan sociale woningen**, ondanks een groeiende vraag, met name van **kwetsbare groepen** die economisch zijn getroffen, zoals gezinnen die tijdens de **COVID-19-pandemie** hun baan verloren.

Het **Sociale Plan 2021-2023** van Lecco benadrukt daarom de noodzaak om het **sociaal huisvestingsbeleid** te versterken. Dit omvat:

- De ontwikkeling van **nieuwe territoriale strategieën**, met een verschuiving van traditionele sociale huisvesting naar **geïntegreerde woonwelzijnsdiensten**.
- Het **versterken van de vaardigheden** van betrokkenen in het woonbeleid.
- Het bevorderen van een **geïntegreerde aanpak**, die huisvesting koppelt aan **sociaal beleid, stadsontwikkeling, onderwijs en werkgelegenheid**.

Terwijl de drie contexten elk hun eigen specifieke kenmerken hebben op de twee interventiegebieden van het Harmony-project (namelijk herstelrecht en sociale/collectieve huisvesting), delen ze ook enkele gemeenschappelijke elementen:

Sociale huisvesting

In alle drie de steden ligt de focus op **kwetsbare bevolkingsgroepen**. Het beheer van het sociale huisvestingsbeleid gebeurt via **samenwerkingsverbanden** tussen **lokale overheden, regionale of nationale instanties en private of non-profitorganisaties**. Sociale huisvesting is in deze steden **nauw verweven** met bredere systemen van sociale ondersteuning.

Herstelrecht

De drie steden vertonen overeenkomsten in hun benadering van herstelrecht:

- **Kaderstelling**: Herstelrecht is ingebed in **brede nationale of regionale wetgevende kaders**, die deze praktijken promoten als **alternatief of aanvulling** op het traditionele strafrechtssysteem.
- **Rol van de gemeenschap**: Er is nadruk op de **cruciale rol van de gemeenschap en maatschappelijke organisaties** bij het aanbieden van herstelrechtelijke diensten.
- **Focus op jeugd en onderwijs**: **Jeugd en onderwijsomgevingen** worden gezien als sleutelgebieden voor de implementatie van herstelrecht.
- **Bemiddeling en herstelgerichte dialoog** vormen de kern van herstelrechtelijke praktijken.
- **Flexibele programma's**: Er worden **flexibele herstelrechtprogramma's** gehanteerd, die zijn afgestemd op de behoeften van de deelnemers en de gemeenschap.

3. Herstelrecht: een introductie

Verschillende onderzoekers (Lizzola, 2019; Patrizi, 2019; Fassin, 2018) wijzen erop dat de **hedendaagse samenleving** aan de ene kant wordt gekenmerkt door een **verzwakking en fragmentatie van relaties**, waarbij **angst, onzekerheid, eenzaamheid en lijden** naar voren komen. Als deze emoties geen ruimte vinden om gehoord en erkend te worden, groeien ze uit tot **verhoogde spanningen en sociale breuklijnen**. Om zichzelf opnieuw te kunnen aanvaarden en hun negatieve emoties, gerelateerd aan opgelopen of aangerichte schade, te transformeren,

hebben mensen behoefte aan erkenning van hun "**waarheden**" en aan het gehoord worden in hun zoektocht naar balans (Patrizi, 2019). Juist hierop richt **herstelrecht** zich.

Herstelrecht als alternatief

Herstelrecht biedt een alternatief voor traditionele paradigma's van:

- **Retributieve rechtvaardigheid**, gebaseerd op straf en het principe dat de schade van het misdrijf wordt "terugbetaald" door de schade van de straf.
- **Distributieve rechtvaardigheid**, gericht op **behandeling en heropvoeding** van de dader.

Herstelrecht promoot een model van rechtvaardigheid dat "**slachtoffer, dader en gemeenschap betreft bij het zoeken naar een oplossing die herstel, verzoening en een gevoel van collectieve veiligheid bevordert**" (Zehr, 1990).

Het Europees Forum voor Herstelrecht (EFRJ) definieert herstelrecht als:

"Een benadering om schade of het risico op schade aan te pakken door alle betrokkenen te betrekken bij het komen tot een gemeenschappelijk begrip en overeenkomst over hoe de schade of het onrecht kan worden hersteld en rechtvaardigheid kan worden bereikt. (...) Herstelprocessen herstellen veiligheid en zekerheid door mensen samen te brengen om onrecht ongedaan te maken, schade te herstellen en lijden te verlichten."

Volgens UNDOC (2006) omvat herstelrecht niet alleen **herstelprocessen en stappen om de schade te repareren**, maar richt het zich ook op **structurele en individuele onrechtvaardigheid** door het identificeren en aanpakken van de **onderliggende oorzaken van criminaliteit** (zoals armoede, werkloosheid, etc.).

De Verenigde Naties onderscheiden drie vormen van herstelrecht:

1. **Ontmoetingsgericht**: gericht op de ontmoeting tussen partijen, zelfs als er geen sprake is van een misdrijf (bijv. een buurtconflict).
2. **Herstelgericht**: gericht op het herstellen van de schade veroorzaakt door het misdrijf/onrecht, zelfs zonder directe deelname van het slachtoffer.
3. **Transformerend**: benadrukt niet alleen ontmoeting en herstel, maar streeft ook naar het **identificeren en aanpakken van de onderliggende oorzaken** van het misdrijf/onrecht, om toekomstige misdrijven te voorkomen. Deze vorm daagt mensen uit om herstelprincipes toe te passen in hun dagelijkse relaties.

Juist deze **transformatieve benadering** is bijzonder relevant voor het **Harmony-project**, omdat conflicten in **kwetsbare wijken** en **sociale/collectieve huisvesting** vaak worden veroorzaakt door **systemische onrechtvaardigheden**, zoals slechte sociaal-economische omstandigheden of onleefbare wooncondities.

Kernwaarden van herstelrecht

Onafhankelijk van de specifieke invulling (ontmoetingsgericht, herstelgericht of transformerend) zijn de **kernwaarden** van herstelrecht:

- **Respect:** *"Nogmaals kijken vanuit het perspectief van de ander, jezelf in de schoenen van de ander plaatsen en vervolgens reageren"* (Evans & Vaandering, 2016, p. 32).
- **Waardigheid:** *"Een waarde die niet vervangen kan worden. Mensen hebben waardigheid vanwege wie ze in essentie zijn en kunnen niet vervangen worden"* (Evans & Vaandering, 2016, p. 32).
- **Wederzijdse zorg:** *"De wederkerige, onderling verbonden zorg"* (Evans & Vaandering, 2016, p. 33), die de onderlinge verbondenheid in onze samenleving benadrukt.
- **Solidariteit:** *"De onderlinge afhankelijkheid en diversiteit van mensen, en het cruciale belang van de kwaliteit van relaties voor het welzijn van individuen en sociale cohesie. Het biedt een kans om opnieuw verbinding te maken en te leren hoe we onze verplichtingen ten aanzien van elkaars welzijn kunnen nakomen"* (EFRJ, 2021).
- **Waarheid:** Het erkennen van ieders waarheid en de behoefte om gehoord en erkend te worden.
- **Rechtvaardigheid:** Mensen betrekken bij rechtvaardige relaties en hen verantwoordelijker maken voor hun acties, om onrechtvaardigheden te voorkomen en bestaande schade te herstellen.

Principe van herstelrecht

Een van de belangrijkste principes van herstelrecht is:

- **Focus op interpersoonlijke relaties**

Het uitgangspunt in *"hoe we ons voelen wanneer we samen zijn"* ligt bij relaties in plaats van regels, mensen in plaats van beleid, het waarderen van capaciteiten in plaats van het beoordelen van vaardigheden, het creëren van betekenis in plaats van het opleggen van kennis, het vragen in plaats van vertellen, en het welzijn in plaats van succes (Evans en Vaandering, 2016).

- **Actieve participatie** houdt in dat burgers niet langer worden gezien als **passieve ontvangers** (waaraan iets wordt gedaan, *doing for*), maar als **actieve deelnemers** (die samenwerken, *doing with*). Zij nemen hierbij **eigen verantwoordelijkheid** voor het beheer van conflicten.

"Een herstelgerichte aanpak op gemeenschapsniveau wordt in de praktijk vertaald door het activeren van participatieve processen (*dingen doen mét mensen*), met de overtuiging dat wat zich afspeelt tussen twee of meer personen of groepen niet alleen hen aangaat, maar de hele gemeenschap waarin deze gebeurtenissen en conflicten plaatsvinden" (Patrizia Patrizi, 2017).

- **Vrijwillige deelname (volunteering):** gericht op niet-gedwongen participatie van alle betrokken partijen.
- **Vertrouwelijkheid (confidentiality):** discussies binnen herstelgerichte interventies blijven **vertrouwelijk** en worden niet gedeeld met derden.

- **Transparantie** (*transparency*): de **spelregels** worden samen met de deelnemers opgesteld, en alle stappen van de interventie worden **van meet af aan** met alle betrokkenen gedeeld.
- **Rechtvaardigheid** (*fairness*): herstelgerichte interventies plaatsen **gelijkheid** centraal en scheppen voorwaarden zodat iedereen **effectief kan deelnemen**, met bijzondere aandacht voor **machtsonevenwichtigheden** tussen deelnemers.

Deze **waarden en principes** zijn niet louter theoretisch, maar vormen de **kern** van alle herstelgerichte processen. Dit betekent dat een interventie pas **echt herstelgericht** is als niet alleen herstelgerichte **instrumenten** worden gebruikt, maar ook de **wijze waarop** deze worden toegepast aansluit bij herstelgerichte waarden en principes.

De afgelopen decennia heeft herstelrecht zich **aanzienlijk uitgebreid** naar verschillende sectoren. Hoewel het oorspronkelijk gericht was op **strafbare feiten**, is het potentieel in andere domeinen geleidelijk duidelijker geworden. Wachtel (2004: 207) stelt dat "*herstelrecht slechts één gebied is dat baat kan hebben bij een herstelgerichte benadering.*" Een bredere toepassing van dit perspectief houdt in dat we moeten **heroverwegen** hoe instellingen zoals **scholen, bedrijven en het openbaar bestuur** zijn gestructureerd (Mannozi & Lodigiani, 2015), en hoe **jeugdinitiatieven en diensten voor achtergestelde of hoog-risicogemeenschappen** worden geïmplementeerd (Mannozi, 2019). Daarnaast omvat het het creëren van **systemen en diensten** gericht op het voorkomen en oplossen van conflicten binnen gemeenschappen (Shearing & Wood, 2003).

Belangrijk is ook dat mensen worden **toegerust met vaardigheden om actief deel te nemen** aan het maatschappelijk leven, in plaats van passief onderworpen te blijven aan het rechtssysteem (Chapman et al., 2015). Dit benadrukt de noodzaak voor individuen om **coöperatieve vaardigheden** en **dialog** te ontwikkelen, met name bij conflicten. Als gevolg hiervan worden herstelgerichte praktijken steeds vaker toegepast in verschillende maatschappelijke domeinen, zoals **scholen, sociale diensten** en, recentelijk, in **gemeenschappen** via initiatieven zoals de ontwikkeling van **herstelgerichte steden**. Het doel is om individuen **vaardigheden** bij te brengen om conflicten en schade op een **veilige, respectvolle en constructieve manier** aan te pakken, op alle niveaus van de gemeenschap.

Herstelrecht in het strafrecht vs. gemeenschappen

Hoewel herstelrecht binnen het **strafrecht** wereldwijd is **erkend en verankerd** in wetgeving, blijft de toepassing ervan op **gemeenschapsniveau** (bijv. wijken, steden) nog **bepikt** (Vasilescu, 2023). Toepassingen van herstelrecht op gemeenschapsniveau zijn wel gerealiseerd in landen zoals:

- **Albanië** (Tirana)
- **Australië** (Canberra, Newcastle)
- **België** (Leuven Herstelstad, Gent - Burenbemiddeling)
- **Canada** (Vancouver, Nova Scotia)
- **Italië** (Lecco, Como en Tempio Pausania, betrokken bij het Harmony-project)

- **Nederland** (Amsterdam, Utrecht)
- **Nieuw-Zeeland** (Whanganui)
- **Zuid-Korea** (Seoel)
- **Verenigd Koninkrijk** (Hull, Bristol, Leeds, Portsmouth, Southampton, Stockport)
- **Verenigde Staten** (Oakland, Vermont, Detroit)

Herstelrecht in collectieve/sociale huisvesting

Ook in **collectieve/sociale huisvesting** is de toepassing van herstelrecht nog **beperkt**, maar er zijn wel voorbeelden in landen met een **lange traditie** in herstelrecht, zoals:

- **Verenigd Koninkrijk** (Restorative Communities Programme in ondersteunende huisvesting; Restorative Approaches in Housing - RAIH)
- **Oostenrijk** (Vienna Wohnpartner in Gemeindebau-complexen)
- **Italië** ("Passaporta" - Como)
- **Zweden** (herstelgerichte praktijken in een dagcentrum - Klaragarden - en een opvanghuis voor daklozen - Bostallet).

In **Hoofdstuk 5: "Goede/beloftevolle praktijken in kaart gebracht"** worden de Oostenrijkse, Italiaanse en Zweedse gevallen gedetailleerd besproken.

Doelstellingen en uitdagingen

Uit de analyse van deze en andere praktijken (zie Hoofdstuk 5) blijkt dat herstelrecht in **collectieve/sociale wooncontexten** gericht is op:

- Het **aanpakken van interpersoonlijke conflicten**.
- Het **opbouwen van positieve relaties** in de gemeenschap.
- Het **herintegreren van "gemarginaliseerde" of uitgesloten individuen** in ondersteunende netwerken.

Deze praktijken richten zich op het **herstellen van schade**, het **bevorderen van verantwoordelijkheid** en het **versterken van verbindingen** binnen de gemeenschap. Herstelgerichte praktijken stellen bewoners in staat om hun **gevoelens** te uiten, het **effect van hun handelen** te begrijpen en **samen oplossingen** te vinden die relaties herstellen.

Uitdagingen

De literatuuranalyse toont aan dat de implementatie van herstelgerichte praktijken in **collectieve/sociale huisvesting** niet zonder **uitdagingen** is:

- **Integratie** van herstelgerichte praktijken in een **breder beleid** dat **systemische onrechtvaardigheden** en **structurele problemen** aanpakt, zoals **mentale gezondheidsproblemen**, **middelenmisbruik** en **criminele achtergronden**.
- Het **waarborgen van vrijwillige deelname** in **beheerde wooncontexten** (bijv. ondersteunende huisvesting), waar bewoners zich mogelijk **gedwongen** voelen om deel te nemen, wat indruist tegen het principe van **vrijwillige inbreng**.
- **Culturele en organisationele weerstand** bij zowel **personeel** als **bewoners**.

Deze aspecten zullen in de volgende hoofdstukken verder worden **uitgewerkt**.

4. Het in kaart brengen en analyseren van goede praktijken: het methodologische kader

Definitie van goede en beloftevolle praktijken

Een **goede praktijk** is een praktijk die **goed werkt** en **positieve resultaten** oplevert. Volgens de **EIGE (2013)** is een goede praktijk:

"Niet noodzakelijk uitputtend of perfect, maar een beschikbare oplossing voor een specifiek probleem, gegeven de beschikbare middelen en werkomgeving in de gegeven context."

Het concept "**goede praktijk**" verwijst naar:

- **Ervaringen/initiatieven** die technieken, methoden of benaderingen tonen die:
 - **Resultaten** opleveren die aansluiten bij de definitie van **herstelrecht**, met name door de **transformatieve aspecten** van de herstelgerichte aanpak te documenteren in termen van veranderingen in conflictbeheer, waardoor **duurzame, langdurige effecten** ontstaan in interpersoonlijke relaties.
 - **Bijzonder effectief** zijn in het toepassen van herstelrecht als een **transformatieve strategie** voor conflictbeheer.

Goede praktijken zijn dus praktijken die:

1. **Goed functioneren** (de praktijk is afgerond of toont aantoonbare successen die aan de praktijk zelf kunnen worden toegeschreven).
2. **Elders kunnen worden gerepliceerd**.
3. **Goed zijn om van te leren** hoe passend te denken en handelen.

Beloftevolle praktijken

Gegeven het **beperkte gebruik** van herstelgerichte praktijken in **collectieve/sociale huisvesting**, heeft het Harmony-project het onderzoek naar interessante praktijken uitgebreid naar praktijken die **potentieel relevant** zijn, maar niet volledig voldoen aan de selectiecriteria voor goede praktijken. **Beloftevolle praktijken** omvatten:

- **Interventies** die niet direct gerelateerd zijn aan herstelgerichte praktijken, maar wel relevant zijn voor het **creëren van voorwaarden** voor het toepassen van herstelgerichte praktijken.
- **Interventies met beperkt bewijs** van effectiviteit en/of duurzaamheid, maar met een **hoge relevantie** voor de doelen van het Harmony-project.

Selectie van goede en beloftevolle praktijken

Hoofdselectiecriteria

De belangrijkste criteria voor de selectie van praktijken in het volgende hoofdstuk zijn:

1. **Relevantie voor het projectdoel:** Ontwikkeling en testen van een **toolkit** voor herstelgerichte praktijken voor conflictbeheer in **wijken en collectieve/sociale huisvesting**.
2. **Effectiviteit:** Praktijken die **aantoonbare resultaten** laten zien op het gebied van herstelgericht conflictbeheer in wijken/sociale huisvesting, met waarneembare en demonstreerbare verbeteringen in interpersoonlijke relaties.
3. **Overdraagbaarheid en repliceerbaarheid:** Kenmerken van de praktijk kunnen elders worden toegepast. Bijzondere aandacht gaat uit naar **succesfactoren** die moeten worden meegenomen om de praktijk elders succesvol te repliceren, en naar de **interactie** tussen deze factoren en de contextuele omstandigheden.

Principes voor selectie

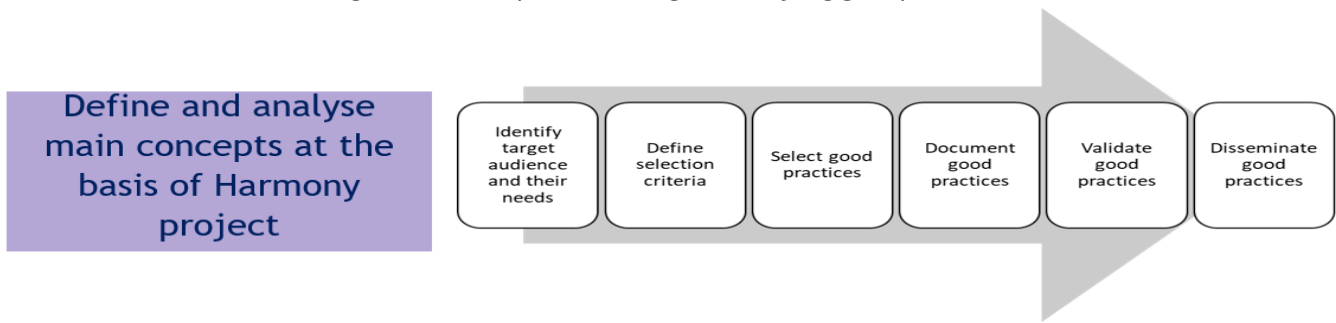
Bij het selecteren van goede en beloftevolle praktijken zijn de volgende principes gehanteerd:

- **Diepgaande analyse** van de effectiviteit van een praktijk.
- Zoeken naar de "**onderliggende idee**" (Bardach, 1998): Hoe werken de acties binnen de praktijk om een probleem op te lossen of een doel te bereiken? Hoe creëert de praktijk waarde (bijv. door welke latente kansen/uitdagingen te benutten)?
- Aandacht voor zowel het **mechanisme** voor het behalen van succes als de **kenmerken** die dit mechanisme activeren.
- Beschrijving van **generieke kwetsbaarheden**: factoren die kunnen leiden tot het falen van een goede praktijk in een nieuwe context.

Stappen voor selectie

Het proces voor het **verzamelen en analyseren** van goede en beloftevolle praktijken is samengevat in onderstaand schema:

Figure 1 Main steps in collecting and analysing good practices

Het proces van **verzamenen en analyseren** van goede en beloftevolle praktijken verliep volgens de volgende stappen:

1. Definiëren van de kernconcepten van het Harmony-project

Het helder omschrijven van de centrale begrippen “Herstelrecht” en “collectieve/sociale huisvesting”. Deze stap omvatte volgende activiteiten:

- Ontwikkeling van **sjablonen** voor het in kaart brengen en analyseren van literatuur en goede praktijken.
- **Literatuurstudie** naar herstelrecht.
- **Desk analyse** van lokale/nationale contexten op het gebied van **collectieve/sociale huisvesting** en herstelrecht in **Frankrijk, Italië en België**.
- **Online partnersbijeenkomst** om de bevindingen te bespreken.

2. Identificatie van de doelgroep en hun behoeften

Doel: Bepalen wie de analyse van goede en beloftevolle praktijken zal gebruiken:

- **Directe betrokkenen:** Harmony-partners die de **toolkit voor herstelgerichte praktijken** zullen ontwikkelen en testen.
- **Lokale stakeholders:** Actoren in de interventiecontexten, inclusief ondersteunende partners.

Activiteiten:

- **Gesprekken** met lokale stakeholders in **collectieve/sociale huisvesting** en **kwetsbare wijken**, gericht op:
 - Het **operationaliseren** van de projectconcepten (herstelrecht en -praktijken op gemeenschapsniveau, met name in **wijken** en **collectieve/sociale huisvesting**).
 - Het **verzamenen van informatie** over de behoeften van stakeholders met betrekking tot het projectthema.
- **Twee focusgroepen** met relevante stakeholders in **Frankrijk en Italië**.

- Vragenlijst voor stakeholders in Frankrijk.
- Online partnerbijeenkomsten om de resultaten te bespreken.

3. Definiëren van selectiecriteria

Zie eerdere uitleg over **goede en beloftevolle praktijken**. De selectie verliep in **drie fasen**:

1. **Lange lijst van praktijken**: Elke partner stelde een lijst op op basis van literatuuronderzoek en gesprekken met stakeholders. Een **gemeenschappelijk sjabloon** zorgde voor uniformiteit in de verzamelde informatie.
2. **Online partnersbijeenkomst**: Bespreking van de in kaart gebrachte praktijken.
3. **Selectie van 10 goede en beloftevolle praktijken**: Gebaseerd op de eerder gedefinieerde criteria en discussies tussen de projectpartners.

4. Documenteren en valideren van goede praktijken

Activiteiten:

- **Verzamelen van informatie** over de geselecteerde praktijken via *desk* analyse en, waar nodig, **interviews** met relevante stakeholders om hiaten in informatie op te vullen.
- **Verwerken van de verzamelde informatie** en opstellen van een **gemeenschappelijk sjabloon** voor goede/beloftevolle praktijken.
- **Extrapoleren van de belangrijkste lessen** uit de goede/beloftevolle praktijken.
- **Online en fysieke partnerbijeenkomsten** om de geanalyseerde praktijken en hun toepassing in de **Harmony-testcontext** te bespreken en te valideren. Tijdens een van deze bijeenkomsten ontmoetten de Harmony-partners ook actoren betrokken bij een van de goede praktijken (bijv. **Lecco Restorative City**, met hun tussenorgaan **L’Innominato**).

5. Opstellen van het rapport over goede en beloftevolle praktijken

- **Conceptversie** van het rapport met goede en beloftevolle praktijken.

6. Verspreiden van goede/beloftevolle praktijken en geleerde lessen

Activiteiten:

- **Specifieke evenementen** voor het verspreiden van de **initiële analyse** van lessen uit goede/beloftevolle praktijken en het versterken van de **capaciteit** van lokale stakeholders op dit gebied.

- Twee evenementen in Frankrijk en Italië voorafgaand aan de definitieve versie van het rapport.
- Toekomstige evenementen in de komende periode om het **definitieve rapport** te verspreiden.

5. Goede/beloftevolle praktijken in kaart

In totaal zijn 10 praktijken in kaart gebracht binnen het project:

Wohnpartner: herstelgerichte praktijken in Gemeindebau-wijken in Wenen - OOSTENRIJK
(goede praktijk)

Wohnpartner is een **belangrijk initiatief** binnen de sociale huisvesting in Wenen, waar herstelgerichte praktijken worden toegepast om **interculturele conflicten** aan te pakken en **sociale cohesie** te bevorderen in de **Gemeindebau-wijken**. Het programma valt onder het beheer van de **gemeentelijke woningdienst** en werkt met ongeveer **150 medewerkers**, waaronder bemiddelaars met **diverse culturele achtergronden**. Dit zorgt voor **effectieve communicatie** en **culturele gevoeligheid** bij conflictoplossing.

Het programma combineert **conflictbeheersingsmaatregelen**, zoals bemiddeling bij geschillen over **lawaai, gedeelde ruimtes of culturele misverstanden**, met **empowerment-initiatieven**, zoals **gemeenschapsopbouwende activiteiten en trainingen**.

Belangrijke activiteiten

- **Hof-Cafés**: informele bijeenkomsten die **dialogo** en **vertrouwen** tussen bewoners stimuleren.
- **"Welcome Neighbour"**: een programma dat de **integratie van nieuwe huurders** ondersteunt.

Bemiddeling

Bemiddelingssessies worden **afgestemd op de complexiteit** van het conflict en vinden vaak plaats in **neutrale gemeenschapsruimtes**, om **openheid** te bevorderen. **Interculturele bemiddelaars** helpen **wederzijds begrip** te brengen en bouwen **vertrouwen** op tussen diverse bewonersgroepen.

Belangrijkste resultaten

- **Verbeterde sociale cohesie**
- **Minder escalatie van conflicten**
- **Bewoners die zijn toegerust met vaardigheden** voor conflictoplossing
- **Meer inclusiviteit**, door bewoners met uiteenlopende **socio-economische en culturele achtergronden** te integreren

Structuur en aanpak

Wohnpartner heeft een **gedecentraliseerde structuur** en werkt samen met **openbare instanties en maatschappelijke organisaties**. Dit zorgt voor **toegankelijke en responsieve ondersteuning** die verankerd is in de buurt. Het programma benadrukt het belang van:

- **Culturele inclusiviteit**
- **Lokale aanwezigheid**
- **Proactieve betrokkenheid**
- **Flexibele bemiddeling**

- **BURENBEMIDDELING (Gent) - BELGIE (good practice)**

Deze praktijk is een **goed voorbeeld** van het oplossen van **buurtconflicten** zonder dat juridische stappen nodig zijn, en sluit aan bij de **nadruk van HARMONY op herstelgerichte praktijken**. Het programma wordt **beheerd door de stad Gent** en maakt gebruik van **twee fulltime professionals** en een **netwerk van 40 getrainde vrijwilligers**. Deze vrijwilligers worden geselecteerd via een **intensief vijfdaags trainingsprogramma** en blijven zich ontwikkelen via regelmatige bijscholingen. De meeste zaken worden doorverwezen door de **buurtpolitie**, wat de samenwerking tussen verschillende gemeenschapsactoren benadrukt.

Doel en werkwijze

Het programma richt zich op **typische buurtconflicten**, zoals **geluidsoverlast, parkeerproblemen en geschillen over gedeelde eigendommen**. Jaarlijks worden gemiddeld **350 bemiddelingen** uitgevoerd, met een **succespercentage van 90%** voor zaken die daadwerkelijk in bemiddeling gaan. Vrijwilligers besteden ongeveer **zes uur per bemiddeling**, wat zorgt voor een grondige voorbereiding en betrokkenheid. Bemiddeling is **altijd vrijwillig**, en bij **taalbarrières** worden tolken ingezet, hoewel de sessies doorgaans in het **Nederlands** plaatsvinden. Vrijwilligers krijgen training in **culturele gevoeligheid** om om te gaan met de **diverse achtergronden** van deelnemers.

Resultaten

- **Verbeterd onderling begrip** tussen burenen.
- **Minder escalatie** van conflicten.
- **Versterkte gemeenschapsbanden**.
- De bemiddeling bevordert **open dialoog**, wat vaak voorkomt dat partijen overgaan tot **rechtelijke stappen** of andere conflictueuze acties.

Uitdagingen

Een uitdaging is dat slechts **50% van de doorverwijzingen** daadwerkelijk leidt tot actieve bemiddeling, vaak omdat **één van de partijen weigert** mee te werken.

Toekomstige mogelijkheden

Hoewel de **beperkte reikwijdte** van bemiddeling het efficiënt maakt voor **kleinschalige conflicten**, zou het programma kunnen onderzoeken hoe **aanvullende interventies** kunnen worden ingezet voor gevallen waarin bemiddeling **niet haalbaar** is. Deze aanpak toont de **waarde** van het integreren van bemiddeling in **bredere kaders voor gemeenschapsveiligheid en sociale cohesie**.

- **Herstelgericht Groepsoverleg/Hergo (Restorative Conferences) - BELGIE** (beloftevolle praktijk)

Hergo (herstelgericht groepsoverleg) is een **breed erkende praktijk** binnen het herstelrecht en biedt een **gestructureerde methode** om schade aan te pakken door **alle betrokken partijen** bij een conflict te betrekken. In **Vlaanderen, België**, werd hergo reeds geïntegreerd in de **rechtspraak, onderwijs en jeugdzorg**, wat hun **aanpasbaarheid** aan diverse domeinen aantoonde. Ze benadrukken het **herstellen van schade** door middel van **inclusieve dialoog**, waardoor ze bijzonder relevant zijn voor het **HARMONY-project**, met name voor het aanpakken van **buurtconflicten** waarbij meerdere stakeholders betrokken zijn.

Toepassingsgebieden

Hergo's worden ingezet voor uiteenlopende conflicten, zoals:

- **Jeugddelinquentie**
- **Schoolconflicten**
- **Werkplekgeschillen**

Proces van een Herstelgericht Groepsoverleg

1. **Vorbereidingsfase:** Bemiddelaars ontmoeten deelnemers **individueel** om **vertrouwen** op te bouwen en **verwachtingen** te verduidelijken.
2. **Formele conferentie:** Alle partijen komen samen in een **herstelgerichte cirkel**. Deelnemers delen hun **ervaringen, emoties en verantwoordelijkheden** en werken samen aan een **plan** om de schade te herstellen.
3. **Opvolgfase:** Zorgt ervoor dat afspraken worden **nagekomen**.

Belangrijkste resultaten

- **Emotionale verlichting** voor betrokkenen.
- **Versterkte relaties** tussen partijen.
- **Re-integratie** van daders in hun gemeenschap.
- **Slachtoffers** krijgen de ruimte om hun **behoeften** te uiten.
- **Daders** nemen **verantwoordelijkheid** en ontwikkelen **empathie** voor de getroffen.

Onderzoek en praktijk tonen **hoge tevredenheid** bij deelnemers, met name in onderwijscontexten waar relaties sowieso langduriger van aard zijn. Herstel bevordert hier **langetermijncohesie**.

Kritische lessen

- **Grondige training van bemiddelaars** is essentieel om hergo's **veilig en effectief** te laten verlopen.
- **Vorbereiding** is cruciaal om **initiële weerstand** bij deelnemers te overwinnen. Ervaren bemiddelaars kunnen **zorgen omzetten in kansen** voor dialoog.
- Hergo's zijn met name **impactvol** in contexten waar deelnemers **met elkaar verbonden** zijn, zoals in **wijken**, waar **wederzijds herstel** de groepsdynamiek aanzienlijk kan verbeteren.

Succesfactoren in Vlaanderen

In **Vlaanderen** draagt de aanwezigheid van **meerdere getrainde bemiddelaars** binnen organisaties bij aan de **duurzaamheid** en het **succes** van de implementatie. Dit maakt **co-bemiddeling** en **collegiale ondersteuning** mogelijk. Deze factoren, samen met de **gestructureerde maar flexibele aard** van dit soort herstelcirkels, tonen hun **potentieel** om **complexe sociale conflicten** aan te pakken en **inclusieve, herstelgerichte gemeenschappen** te bevorderen.

- **Community conference » of « Buurt conferentie »** ontwikkeld door Eigen Kracht Centrale - **BELGIE en NEDERLAND** (good practice)

Het "**Buurtconferentie**"-model van **Eigen Kracht Centrale (EKC)** in **België en Nederland** is een **gemeenschapsgerichte herstelgerichte praktijk** die bewoners **empower**t om samen **conflicten en overlast** in hun leefomgeving aan te pakken. Geïnspireerd door **praktijken bij oorspronkelijke gemeenschappen in Nieuw-Zeeland**, plaatst dit model **bewoners centraal** in het oplossen van problemen. Het moedigt **dialoog, wederzijds begrip** en het opstellen van een **gezamenlijk actieplan** aan om kwesties op te lossen en **sociale cohesie** te herstellen. Voor het **HARMONY-project** is dit model relevant omdat het **buurtconflicten in sociale huisvestingscontexten** kan aanpakken door **alle betrokken stakeholders** te betrekken.

Proces van de Buurtconferentie

1. **Aanvraag:** Een instelling (bijv. **gemeente, woningcorporatie**) vraagt EKC om ondersteuning.
2. **Vorbereiding:** Een **onafhankelijke, getrainde vrijwillige coördinator** bereidt de conferentie voor en begeleidt deze.
3. **Conferentie:** Deelnemers, waaronder **slachtoffers, daders, burens en informele netwerken**, bespreken de **impact van het conflict** en richten zich op het vinden van

praktische oplossingen. De oplossingen zijn **gemeenschapsgedreven** en vermijden dwangmaatregelen.

Belangrijkste resultaten

- **Versterkte gemeenschapsbanden**
- **Verbeterd vertrouwen** tussen bewoners
- **Concrete actieplannen** om lopende conflicten aan te pakken

Evaluaties tonen aan dat het model **succesvol** is in het bevorderen van **samenwerking**, hoewel er uitdagingen blijven bestaan, zoals het **betrekken van alle stakeholders** en het **zorgen voor nazorg** bij afspraken.

Succesfactoren

Het succes van het model hangt af van:

- **Neutrale begeleiding** door de coördinator
- **Actieve betrokkenheid** van alle betrokken partijen
- **Robuuste opvolgmechanismen**

De praktijk benadrukt het belang van:

- **Onafhankelijke coördinatoren**
- **Voldoende training** voor begeleiders
- **Vertrouwen** in het proces

Dit model laat zien hoe **gemeenschapsgerichte herstelgerichte oplossingen** kunnen bijdragen aan **duurzame harmonie** in wijken.

- **Médiation nomade** (« La parole plus forte que la violence ») - FRANKRIJK (belooftevolle praktijk)

"**Médiation Nomade**" is actief in **achtergestelde stedelijke wijken** in Frankrijk en maakt gebruik van een **mobiele aanpak** om **dialogoog** te bevorderen, **spanningen** te verminderen en **oplossingen** te vinden voor lokale conflicten. Met een **speciaal ingerichte vrachtwagen** creëert de organisatie **informele ruimtes** in openbare gebieden, uitgerust met **tafels, stoelen en versnaperingen**, om gesprekken te faciliteren in een **neutrale en gastvrije omgeving**. Het initiatief richt zich op **jongeren en bewoners** en stimuleert de **dialogoog** tussen individuen en lokale actoren, met als doel **vertrouwen** en **begrip** op te bouwen.

Achtergrond en aanpak

Médiation Nomade is opgericht door **Yazid Kherfi** en legt de nadruk op **preventieve actie** door kwesties zoals **lawaai, samenkomsten en verstoringen** in de gemeenschap aan te pakken via **spontane en inclusieve interacties**. De bemiddelaars, vaak met **vergelijkbare**

levenservaringen, belichamen **neutraliteit** en fungeren als **brug** tussen bewoners en institutionele actoren. Hun benadering is gebaseerd op sleutelprincipes zoals:

- **Geen oordeel vellen**
- **Het onderscheid blijven zien tussen mensen en hun daden**
- **Wederzijds respect bevorderen**

Resultaten en impact

Hoewel Médiation Nomade niet **expliciet herstelgericht** is, sluit het wel aan bij **herstelgerichte praktijken** door **gemeenschapsdeelnemers** te betrekken bij het **identificeren en oplossen** van conflicten. De resultaten omvatten:

- **Empathie bevorderen**
- **Dialogoog vergroten**
- **Bewoners doorverwijzen** naar lokale hulpbronnen

Sinds de oprichting heeft het programma **meer dan 260 evenementen** georganiseerd en biedt het een **model van betrokkenheid** buiten de **traditionele institutionele kaders**.

Belangrijke lessen

Het initiatief benadrukt het belang van:

- **Mobiliteit:** Het bereiken van mensen op verschillende locaties.
- **Culturele gevoeligheid:** Aansluiten bij de achtergronden van de doelgroep.
- **Neutraliteit:** Een onpartijdige rol behouden.
- **Veilige ruimtes:** Het creëren van een omgeving waar **open dialoog** mogelijk is.

Potentieel en toepasbaarheid

De **aanpasbaarheid** van deze praktijk toont haar **potentieel** voor het aanpakken van **stedelijke conflicten** en het versterken van **veerkracht** binnen de gemeenschap door middel van **innovatieve, gemeenschapsgerichte benaderingen**.

- **Como and Lecco Intermediaire instanties - ITALIE** (good practice)

De **intermediaire instanties** ("*intermediate bodies*") in Como en Lecco zijn een **gemeenschapsgerichte herstelgerichte benadering**, gericht op het **bevorderen van sociale cohesie** en het **aanpakken van conflicten**. Hun relevantie voor het **HARMONY-project** ligt in hun vermogen om **sociale spanningen** op te vangen, **burgers te empoweren** als herstelgerichte "antennes" en **herstelprincipes** te integreren in **dagelijkse interacties**. Deze organisaties bieden een **neutrale ruimte** voor dialoog, waardoor de gemeenschap **samen sociale**

breuklijnen kan identificeren en aanpakken, wat leidt tot **duurzame herstelgerichte praktijken**.

Achtergrond en opzet

- **Como:** Het initiatief ontstond in **2018** onder het **ConTatto-project**.
- **Lecco:** Hier begon het al in **2012**.

Beide initiatieven betrekken **diverse gemeenschapsactoren, lokale instellingen en maatschappelijke organisaties**. De intermediaire instanties fungeren als **ontmoetingspunten**, waar **getraide burgers, instellingen en gemeenschapsleden** samenwerken om **conflicten op te lossen** en een **herstelgerichte cultuur** te bevorderen.

Belangrijkste activiteiten

- **Interactieve trainingen:** Burgers worden opgeleid in herstelgerichte praktijken.
- **Veldwerk:** Praktische toepassing van herstelgerichte benaderingen.
- **Participatief bestuur:** Burgers worden geleidelijk **empowered** om zelf herstelgerichte interventies uit te voeren.

Deze initiatieven richten zich op kwesties zoals **buurtconflicten** en **relationele breuken**.

Resultaten

- **Verhoogde gemeenschapsverantwoordelijkheid**
- **Verbeterde vaardigheden in conflictbeheer**
- **Grotere sociale cohesie**

Deelnemers melden **veranderingen in perspectief, meer empathie en actieve deelname** aan het vinden van oplossingen voor lokale spanningen.

Uitdagingen

- **Sterk initieel leiderschap** is nodig.
- **Consistente teamstabiliteit** is essentieel.
- **Voldoende tijd en middelen** zijn vereist om **vertrouwen** en **sociale legitimiteit** op te bouwen.

Belangrijke lessen

Deze praktijk benadrukt het belang van:

- **Inclusief bestuur:** Betrekken van alle relevante actoren.
- **Duurzame gemeenschapsbetrokkenheid:** Langdurige inzet is cruciaal.

- **Maatwerk:** Interventies moeten worden afgestemd op de lokale context.

Transformatie potentieel

Door **burgers toe te rusten** om conflicten op een **herstelgerichte manier** te beheersen, tonen deze intermediaire instanties het **transformatieve potentieel** van het integreren van herstelgerichte praktijken in **gemeenschapsstructuren**.

- **“Passaporta”** - bevorderen van herstelgerichte waarden, principes en praktijken in collectieve huisvesting - **ITALIË** (*beloftevolle praktijk*)

“Passaporta”, geïmplementeerd in **Rovellasca, Como**, was gericht op het **aanpakken van sociale spanningen** in een wooncomplex voor sociale huisvesting via een **herstelgerichte benadering**. Deze praktijk sluit aan bij de **doelstellingen van HARMONY** om herstelrecht te integreren in **sociale huisvesting**, en toont effectief **conflictbeheer** en **gemeenschapsbetrokkenheid**.

Aanpak en activiteiten

1. Analyse van spanningen:

- a. Het project startte met een **analyse** van de sociale dynamiek in een **ALER-wooncomplex** (Azienda Lombarda Edilizia Residenziale) via **interviews** en **observaties**.
- b. Er werden **microconflicten** geïdentificeerd, geworteld in **culturele vooroordelen** en **machtdynamieken**.

2. Creëren van een neutrale ruimte:

- a. Om **stigma** te verminderen en **betrokkenheid** te vergroten, werd buiten het wooncomplex een **neutrale en inclusieve ruimte**, **“Passaporta”**, opgericht.
- b. Deze ruimte fungeerde als een **veilige plek** voor dialoog en herstelgerichte activiteiten.

3. Activiteiten:

- a. **Individuele luistersessies** voor bewoners.
- b. **Creatieve workshops** voor kinderen.
- c. **Openbare evenementen** over thema's zoals **migratie**, bedoeld om **vertrouwen**, **dialoog** en **herstelgerichte praktijken** te stimuleren.

Resultaten

- **Toegenomen vertrouwen** in Passaporta als een **veilige, neutrale ruimte** voor conflictoplossing.
- **Erkenning** door lokale instellingen als een **waardevolle hulpbron**.

- **Beter begrip** van herstelrecht binnen de gemeenschap.
- **Verbindingen** tussen diverse bewoners werden versterkt.

Succesfactoren

- **Oordeelvrije benadering:** Een open en niet-oordelende houding creëerde een veilige omgeving voor dialoog.
- **Getrainde medewerkers:** Het team beschikte over herstelgerichte vaardigheden en kennis.
- **Samenwerking met lokale autoriteiten:** Sterke banden met lokale overheden versterkten de legitimiteit en impact van het project.
- **Actieve promotie:** De ruimte werd zichtbaar en toegankelijk gemaakt voor de gemeenschap.

Uitdagingen en lessen

- **Duurzaamheid:** De continuïteit van het project werd belemmerd door een wijziging in het lokale bestuur en de COVID-19-crisis.
- **Politieke afhankelijkheid:** Het project toont het belang van het minimaliseren van afhankelijkheid van politieke actoren voor langetermijnsucces.

Belangrijke lessen voor toekomstige praktijken

- **Vertrouwen opbouwen** is essentieel voor succes.
- **Neutraliteit van begeleiders** is cruciaal om een veilige dialoog te waarborgen.
- **Gemeenschapsgedreven legitimiteit** versterkt de betrokkenheid en eigenaarschap van bewoners.
- **Vorbereidende fasen** en lokale "antennes" (sleutelfiguren binnen de gemeenschap) zijn belangrijk om betrokkenheid te bevorderen en herstelgerichte principes te verankeren in complexe sociale contexten.

Conclusie

"Passaporta" laat zien hoe een herstelgerichte benadering in sociale huisvesting kan bijdragen aan conflictpreventie, sociale cohesie en het empoweren van bewoners. De ervaringen benadrukken het belang van lokaal eigenaarschap, flexibiliteit en duurzame samenwerking met gemeenschapsactoren.

- **Tempio Pausania Restorative City - ITALIE** (good practice)

Tempio Pausania, Sardinië, werd in 2012 de eerste herstelgerichte stad van Italië en toont hoe herstelgerichte praktijken kunnen bijdragen aan gemeenschapscohesie en conflictbeheer. Het initiatief ontstond als reactie op spanningen rondom de vestiging van de

Nuchis-gevangenis voor gedetineerden met een link naar de mafia. Door middel van **herstelgerichte cirkels, conferenties en participatieve activiteiten** werd de **kloof tussen bewoners, gedetineerden en lokale instellingen** overbrugd.

Aanpak en activiteiten

Het project werd geleid door het **Restorative Practices Team** van de **Universiteit van Sassari** en breidde zich uit naar **scholen, gemeenten en sociale instellingen**. Herstelgerichte waarden werden geïntegreerd in het **dagelijks leven** van de gemeenschap. Belangrijke initiatieven waren:

- **Photovoice-workshops:** Bewoners, met name jongeren, gebruikten **fotografie** om hun perspectieven en ervaringen te delen, wat **dialogoog** en **inclusie** bevorderde.
- **"Apprentice Facilitators":** Een programma dat **jongeren trainde** om conflicten tussen leeftijdsgenoten te bemiddelen, met als doel **respect** en **verantwoordelijkheid** te stimuleren.

Het **Co.Re.-model** (*Community of Restorative Relations*) vormde de basis voor interventies op **individueel, cultureel en ecologisch niveau**, wat bijdroeg aan **sociale cohesie** en **welzijn**.

Resultaten

- **Meer dan 900 deelnemers** aan herstelgerichte conferenties.
- **Vermindering van vooroordelen en stereotypen** binnen de gemeenschap.
- **Versterkte gemeenschapsnetwerken** en **toegenomen vertrouwen** tussen burgers en instellingen.
- Het initiatief inspireerde andere **Italiaanse steden** en leidde tot innovatieve tools, zoals de **Restorative Counselling Service** in scholen.

Belangrijke lessen voor het Harmony-project

- **Integrale benadering:** Een combinatie van **top-down bestuur** (institutionele steun) en **bottom-up betrokkenheid** (gemeenschapsparticipatie) is essentieel.
- **Getrainde herstelgerichte beoefenaars:** Het belang van **opgeleide professionals** en **vrijwilligers** die herstelgerichte principes kunnen toepassen.
- **Participatief bestuur:** Het betrekken van **alle stakeholders** bij besluitvorming versterkt de **legitimiteit** en **duurzaamheid** van het project.
- **Langetermijnplanning:** Duurzame impact vereist **continuïteit** en **flexibiliteit**, ook in tijden van crisis, zoals tijdens de **COVID-19-pandemie**.

Uitdagingen en aanpassingen

Hoewel de **COVID-19-pandemie** uitdagingen bood, toonde het project **veerkracht** door zich aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. Dit benadrukt het belang van **flexibiliteit** en **innovatie** in herstelgerichte kaders.

Conclusie en replicatie

Tempio Pausania laat zien hoe een **herstelgerichte stad** een **inclusieve, proactieve gemeenschap** kan creëren. Het biedt een **repliceerbaar model** voor **collectieve huisvesting** en **breder maatschappelijke contexten**, waarbij **herstelgerichte principes** worden verankerd in het **dagelijks leven**. Dit initiatief toont de **transformatieve kracht** van herstelrecht in het **versterken van sociale cohesie** en het **oplossen van conflicten** op een **duurzame en inclusieve manier**.

- **Herstelgerichte lunch ter inspiratie voor innovatie** («Pranzo Riparativo per Ispirare innovazione») - **ITALIE** (good practice)

De "**Herstelgerichte Lunch**", gehouden in **Tempio Pausania, Italië**, in **november 2014**, was een **sleutelgebeurtenis** die liet zien hoe **herstelgerichte principes** kunnen worden geïntegreerd in een **gemeenschapscontext**. De lunch werd georganiseerd door het **Restorative Practices Team** van de **Universiteit van Sassari**, in samenwerking met de **Nuchis-gevangenis** en **lokale instellingen**. Het evenement richtte zich op het aanpakken van **conflicten** tussen de **gemeenschap** en de **nieuw opgerichte gevangenis**.

Deelnemers en opzet

Ongeveer **130 deelnemers**, waaronder **gedetineerden, burgers, lokale autoriteiten, magistraten, advocaten** en **vertegenwoordigers van slachtofferorganisaties**, namen deel aan een **gemeenschappelijke maaltijd**. De tafels waren thematisch ingericht rond **herstelgerichte waarden**, zoals **vertrouwen** en **respect**. Deze setting bevorderde **dialog**, brak **barrières** tussen deelnemers en bood **gedetineerden** een **zeldzame kans** om in contact te komen met de **breder gemeenschap**.

Doel en impact

Het evenement, georganiseerd tijdens de **Internationale Week van Herstelrecht**, diende als **platform** voor discussies over **conflictbeheer, inclusie** en **rechtvaardigheid**. Bemiddelaars begeleidden de interacties, terwijl deelnemers door het **delen van eten** en **ideeën** symboliseerden hoe **samenwerking** en **onderlinge steun** kunnen bijdragen aan herstel.

De lunch inspireerde **opvolgactiviteiten**, zoals:

- **Workshops**
- **Gemeenschapsdialogen**
- **Educatieve programma's**

Hierdoor werden **herstelgerichte praktijken** verankerd in **lokale scholen** en **instellingen**.

Belangrijkste resultaten

- **Verhoogd vertrouwen** binnen de **gemeenschap**.

- Groter bewustzijn van herstelrecht.
- Versterkte banden tussen instellingen en burgers.

Lessons learned

Deze praktijk toont het belang van:

- Innovatieve tools gericht op betrokkenheid, zoals **gemeenschappelijke maaltijden**, om **vertrouwen** op te bouwen, **bewustzijn** te vergroten en **herstelgerichte dialogen** te initiëren in **woon- en gemeenschapscontexten**.
- **Getrainde bemiddelaars** die interacties kunnen begeleiden.
- **Samenwerkende planning** tussen alle betrokken partijen.
- **Aanpasbare benaderingen** om **logistieke en bureaucratische uitdagingen** te overwinnen en **duurzame gemeenschapsimpact** te waarborgen.

Conclusie

De "Herstelgerichte Lunch" illustreert het **transformatieve potentieel** van herstelrecht in het **oplossen van spanningen** en het **opbouwen van hechte gemeenschappen**. Het evenement benadrukt hoe **eenvoudige, maar krachtige interventies** - zoals een **gedeelde maaltijd** - kunnen bijdragen aan **dialoge, inclusie en langdurige sociale verandering**. Deze aanpak biedt inspiratie voor het **Harmony-project** en andere initiatieven die streven naar **herstelgerichte gemeenschappen**.

- **Herstelgerichte praktijken in een residentiële setting voor daklozen - ZWEDEN** (*goede praktijk*)

De **herstelgerichte praktijken** van de **Stockholm City Mission** in **residentiële settings voor daklozen** vormen een **innovatieve benadering** van **gemeenschapsopbouw** en **conflictbeheer**, die nauw aansluit bij de doelstellingen van het **Harmony-project**. Deze praktijken worden toegepast in **Klaragården**, een dagcentrum voor dakloze vrouwen, en **Bostallet**, het eerste **halfway house** voor daklozen in Scandinavië. Beide locaties integreren **herstelgerichte waarden** in hun dagelijkse werking, met als doel **dakloosheid** en bijbehorende **mentale gezondheidsuitdagingen** aan te pakken. In plaats van **uitsluiting** te bevorderen, ligt de focus op **verantwoordelijkheid, verzoening en re-integratie**.

Belangrijkste herstelgerichte praktijken

- **Spontane conferenties**: Directe en informele bijeenkomsten om conflicten op te lossen.
- **Formele herstelgerichte bijeenkomsten**: Gestructureerde gesprekken om gedragsproblemen, overtredingen van regels en gespannen familierelaties aan te pakken.
- **Familiegroepsconferenties**: Betrekken van familieleden om relaties te herstellen en ondersteuningsnetwerken te versterken.

Deze methoden benadrukken **persoonlijke verantwoordelijkheid** en **gemeenschapsre-integratie**. Klaragården richt zich op **directe conflictoplossing** in een **veilige en ondersteunende omgeving**, terwijl Bostallet een **progressief huisvestingsmodel** hanteert. Dit model begeleidt bewoners stap voor stap naar **zelfstandigheid**, binnen een **gestructureerd en ondersteunend kader**.

Belangrijkste resultaten

- **Cultuurverandering:** Bewoners kunnen **vertrouwen herstellen**, **schade herstellen** en **sterkere relaties** opbouwen met medebewoners, personeel en de bredere gemeenschap.
- **Transformatieve interacties:** Bijvoorbeeld met mensen met **psychische problemen**, wat aantoont dat **maatwerk herstelgerichte interventies** effectief kunnen zijn.
- **Publieke evenementen:** Zoals **kunsttentoonstellingen** en **gemeenschapsactiviteiten** versterkten de banden tussen Bostallet en de **welvarende buurt**, waardoor **stigma's** werden **verminderd** en **goede wil** werd bevorderd.

Belangrijke lessen

- **Balans tussen empathie en verantwoordelijkheid:** Het is essentieel om **begrip** te combineren met **duidelijke verwachtingen** en **verantwoordelijkheid**.
- **Duidelijke processen:** Het structureren van **heldere en transparante procedures** is cruciaal voor succes.
- **Maatwerk:** Praktijken moeten worden **afgestemd** op de **diverse behoeften** van de doelgroep.
- **Gemeenschapsbetrokkenheid en media:** **Proactieve betrokkenheid** van de gemeenschap en **positieve media-aandacht** helpen om **tegenstand** te overwinnen en een **welkom klimaat** te creëren.

Conclusie

Deze praktijk toont aan hoe **herstelgerichte benaderingen**, gecombineerd met **gemeenschapsbetrokkenheid** en **proactieve communicatie**, kunnen bijdragen aan een **inclusieve en ondersteunende leefomgeving** voor daklozen. Het biedt een **inspirerend voorbeeld** voor het **Harmony-project** en andere initiatieven die streven naar **herstelgerichte gemeenschappen** in **residentiële settings**.

De **bovenstaande praktijken** hebben zowel een **preventief** als een **responsief (conflictbeheersend)** doel. Om dit te bereiken, maken ze gebruik van **gevarieerde en geïntegreerde activiteiten**:

1. Herstelgerichte interventies

Dit omvat methoden zoals:

- **Cirkels**

- **Bemiddeling**
- **Hergo's en conferenties (inclusief gemeenschaps- of buurtconferenties)**
- **Familiegroepsconferenties**
- **Herstelgerichte bijeenkomsten**

Deze interventies worden zowel ingezet voor het **beheren** als het **voorkomen** van conflicten (bijv. cirkels).

2. Gemeenschapsopbouwende interventies

Voorbeelden:

- **Oprichten van intermediaire organisaties** (bijv. in Como en Lecco).
- **Creëren van sociale ruimtes, zoals:**
 - **Herstelgerichte hoeken**
 - **Sociale cafés** (bijv. in Wenen, waar mensen met elkaar in contact komen, elkaars cultuur en gewoonten leren kennen, en verbindingen creëren. Dit bevordert positieve relaties, vermindert conflicten en maakt mensen meer geneigd om herstelrecht te gebruiken bij geschillen.)
 - **Buurtwelkomprogramma's**
 - **Sociale evenementen**
 - **Herstelgerichte lunches**

Hoewel deze interventies niet direct herstelgericht zijn, zijn ze **bijzonder relevant** voor het **voorkomen van conflicten** en het scheppen van **voorwaarden** voor herstelgerichte interventies. Bijvoorbeeld:

- **Intermediaire organisaties** helpen om **schade en lijden** in de gemeenschap te signaleren, **lokale netwerken** te versterken en **middelen** (zoals sociale legitimiteit en kennis) te bieden die nodig zijn voor de **implementatie van herstelgerichte praktijken** wanneer conflicten ontstaan.
- **Sociale cafés** in Wenen moedigen interactie aan, wat **positieve relaties** bevordert en **conflicten vermindert**.

3. Bewustwordingsactiviteiten

Voorbeelden:

- **Debatten** over herstelrecht
- **Films, theaterstukken, lezingen**
- **Workshops, flashmobs, photovoice**
- **Herstelgerichte lunches**

Deze activiteiten zijn **cruciaal** voor het **verspreiden van de herstelgerichte cultuur**, met name in een **maatschappelijk klimaat** dat wordt gekenmerkt door **toenemende polarisatie, sociale breuklijnen en strafpopulisme**.

4. Trainingsactiviteiten

Dit omvat:

- **Basisopleidingen** in herstelrecht
- **Gevorderde/professionele opleidingen** in herstelrecht, gericht op:
 - **Burgers**
 - **Sociaal werkers**
 - **Rechtelijk personeel**
 - **Schoolpersoneel** (op alle niveaus)
 - **Politici**
 - **Journalisten**

Trainingsactiviteiten zijn **bijzonder relevant** voor het **opbouwen van vaardigheden** op het gebied van herstelrecht in **alle lagen van de gemeenschap** en bij betrokken **medewerkers**.

Gebruikte methoden en tools

De in kaart gebrachte praktijken maken gebruik van een **breed scala aan methoden en tools**, zoals hieronder samengevat. Dit wijst erop dat er **geen enkel ideaal-model** is voor het **herstelgericht voorkomen en beheersen van conflicten** in **collectieve/sociale huisvesting en wijken**. In plaats daarvan is er sprake van een **gepersonaliseerd pad**, gebaseerd op de **kenmerken van de context**, de **behoefte van mensen** en de **beschikbare middelen**:

Methode/Tool	Toegepast in
Bemiddeling (diverse types/formaten)	Wohnpartner, Burenbemiddeling, Médiation Nomade, Como Herstelstad, Tempio Pausania, Stockholm
Herstelgerichte conferenties	Nederland, België, Stockholm, Tempio Pausania
Familiegroepsconferenties	Stockholm
Cirkels	Como en Lecco Tussenpersonenorganisaties, Passaporta, Stockholm, Tempio Pausania Herstelstad, Wohnpartner
Luistersessies en individuele ontmoetingen	Italië (Passaporta), Stockholm, Wohnpartner
Photovoice	Tempio Pausania Herstelstad

Gemeenschapsevenementen (inclusief gedeelde maaltijden) en informele bijeenkomsten

Lecco en Como Tussenpersonenorganisaties, Wohnpartner, Tempio Pausania Herstelstad

Sociale integratieruimte

Passaporta

Gedetailleerde beschrijving

Een uitgebreide beschrijving van de praktijken is opgenomen in de **volledige versie van het rapport**.

6. “Lessons learned” uit goede/beloftevolle praktijken voor het Harmony-project

Dit hoofdstuk biedt verschillende lessen die in overweging moeten worden genomen bij het ontwerp en de uitvoering van herstelgerichte praktijken in collectieve/sociale huisvesting en in wijken. Deze lessen worden in de volgende paragrafen besproken.

- **Proactieve betrokkenheid van de gemeenschap in alle fasen van herstelgericht werken**

De gemeenschap speelt een belangrijke rol in herstelrecht. Zoals eerder uitgelegd, is een van de kernprincipes van herstelrecht "doen mét" in plaats van "doen voor" of "doen aan". Dit betekent dat de gemeenschap in brede zin (bijvoorbeeld burgers, instellingen, sociale en economische actoren, politici) actief betrokken moet worden bij herstelgerichte interventies. Dit houdt niet alleen in dat de gemeenschap actief deelneemt aan herstelgerichte praktijken, maar ook dat zij een actieve rol speelt in het vormgeven, uitvoeren en monitoren van herstelgerichte interventies. Uit de geanalyseerde praktijken blijkt dat dit essentieel is voor een effectieve uitvoering van herstelgerichte interventies en vooral voor hun sociale legitimatie. Toch tonen literatuur en geanalyseerde praktijken aan dat herstelgerichte interventies moeilijk te realiseren zijn wanneer ze niet erkend en ondersteund worden op gemeenschapsniveau (Pali & Pelikan, 2010). Hoewel dit cruciaal is voor het herstelgericht aanpakken van conflicten, wijzen verschillende auteurs (Dighera, Vasilescu & Aertsen, 2021; Weitekamp, 2015) erop dat het betrekken van de bredere gemeenschap geen eenvoudige taak is en dat hiertoe specifieke strategieën ontwikkeld moeten worden.

De goede en veelbelovende praktijken die binnen het Harmony-project zijn geanalyseerd, laten verschillende strategieën zien om de actieve rol van leden van de gemeenschap (i.e. burgers) in alle fasen van herstelgerichte interventies te versterken:

- **Betrekken van erkende 'kampioenen' van herstelgerichte praktijken**

Het betrekken van personen die door de gemeenschap worden erkend als voorvechters van herstelgerichte praktijken is bijzonder relevant, vooral bij innovatieve interventies zoals herstelgerichte praktijken en in contexten waar de heersende cultuur gebaseerd is op gewelddadige confrontatie en polarisatie. Uit de analyse van de genoemde praktijken blijkt dat de reputatie en legitimiteit van organisaties en experts die herstelgerichte interventies promoten, cruciaal zijn om vertrouwen te wekken en actieve deelname te stimuleren. Dit betekent enerzijds dat er binnen de gemeenschap naar middelen moet worden gezocht en niet daarbuiten, en

anderzijds dat er aandacht moet zijn voor machtsdynamieken en sociale verbindingen binnen de gemeenschap.

- **Identificeren van 'antennes' in de gemeenschap**

Het creëren van 'antennes' – leden uit de gemeenschap die getraind zijn in herstelrecht en schade en leed in de gemeenschap kunnen signaleren en actief kunnen deelnemen aan het vormgeven en uitvoeren van herstelgerichte praktijken – is zowel een manier om de gemeenschap actief te betrekken als om herstelgerichte interventies binnen de gemeenschap te legitimeren, waardoor er bredere steun voor ontstaat. Bij het opstarten van dit proces is het belangrijk om potentiële 'antennes' te betrekken die goed bekend staan in de gemeenschap en/of geïnteresseerd zijn in het onderwerp. Zoals de Italiaanse ervaring met intermediaire organisaties aantoont, is het belangrijk om de initiële 'antennes' te betrekken bij het verder uitbreiden van het netwerk van geïnteresseerden. Dit kan bijvoorbeeld door mensen te vragen een vriend, buur of kennis mee te brengen naar georganiseerde bijeenkomsten.

- **Structureren van interacties binnen de gemeenschap**

De ervaring van de Italiaanse intermediaire organisaties toont aan dat het creëren van herhaalde interactiemogelijkheden tussen mensen hen in staat stelt om elkaar beter te leren kennen en sociale verbindingen te smeden. Dit bevordert een gevoel van samenhang en betrokkenheid bij het welzijn van de gemeenschap, wat hun verdere betrokkenheid bij herstelgerichte praktijken ten goede komt.

- **Vertrouwen opbouwen in herstelgerichte professionals**

Naast het betrekken van erkende personen en het creëren van 'antennes' in de gemeenschap, kan het vertrouwen van gemeenschapsleden in herstelgerichte professionals ook worden opgebouwd door hun constante aanwezigheid in de gemeenschap en continue interactie tussen herstelgerichte beoefenaars en gemeenschapsleden, zoals blijkt uit de praktijken in Wenen, Lecco en Como. Dit wordt verder vergemakkelijkt wanneer herstelgerichte beoefenaars afkomstig zijn uit de gebieden waar herstelgerichte interventies worden uitgevoerd, omdat dit het identificatiegevoel van mensen met deze professionals versterkt. Daarnaast wordt vertrouwen ook bevorderd door de onpartijdigheid van herstelgerichte beoefenaars.

- **Nieuwsgierigheid creëren rond herstelrecht**

Naast het betrekken van 'antennes' bij de verspreiding van de herstelgerichte cultuur, kan dit ook worden bereikt door een proactieve mediastrategie te hanteren, gebaseerd op een preventieve aanpak, zoals in het geval van Stockholm. Naast media kunnen andere methoden worden gebruikt, zoals flashmobs (bijv. Tempio Pausania Restorative City), herstelgerichte lunches (bijv. Tempio Pausania Restorative City), fotoprojecten (bijv. Tempio Pausania Restorative City), tentoonstellingen (bijv. Stockholm), informele bijeenkomsten (bijv. Wenen), herstelgerichte lezingen (Passaporta - Italië), het vertellen van verhalen over herstelgerichte praktijken, enzovoort.

- **Gemeenschapsleden opleiden in herstelrecht en kansen bieden voor deelname**

Direct betrokken zijn bij de uitvoering van herstelgerichte praktijken stelt mensen in staat om de voordelen ervan zelf te ervaren. Zoals vermeld in de geanalyseerde praktijken, kan herstelrecht voor hoogopgeleide mensen een filosofisch concept lijken dat gemakkelijk te begrijpen is, maar voor mensen met een lager opleidingsniveau kan het een levenswijze zijn. Getraind worden in herstelrecht en vooral direct betrokken zijn bij herstelgerichte praktijken stelt mensen in staat om de kernconcepten ervan in de praktijk te brengen. Bovendien bevordert dit het eigenaarschap en de verantwoordelijkheid van burgers, wat een duurzame en samenwerkende omgeving creëert, de afhankelijkheid van bemiddelaars vermindert en een cultuur van zelfbestuur stimuleert. Deze strategie zorgt voor de langetermijnduurzaamheid van de herstelgerichte cultuur, omdat inwoners in staat worden gesteld om conflicten zelfstandig te beheren.

- **Leiderschap binnen de gemeenschap versterken bij het ontwerpen en uitvoeren van herstelgerichte praktijken**

Zoals benadrukt door Eigen Kracht Centrale en de Intermediaire Organisaties van Lecco en Como, moeten beoefenaars vertrouwen hebben in burgers en hun vermogen om oplossingen te vinden, en de machtsverschuiving van professionals naar burgers bevorderen. Dit betekent niet dat herstelgerichte professionals moeten verdwijnen, maar eerder dat zij de rol van stellingenbouwer en facilitator van het herstelproces op zich moeten nemen, in plaats van die van controleur.

- **Feedback geven over behaalde resultaten**

Zoals blijkt uit de ervaringen van de Intermediaire Organisaties van Lecco en Como, bevordert het geven van feedback over behaalde resultaten en stappen in het proces naar herstelgerichte gemeenschappen de betrokkenheid van gemeenschapsleden op de lange termijn.

- **Veilige, mooie, neutrale en inclusieve ruimtes creëren**

Sommige van de geanalyseerde praktijken (bijv. Vienna Wohnpartner, Passaporta, Stockholm Bostallet, Herstelconferenties in België) benadrukken het belang van locaties voor de actieve deelname van mensen, zowel bij preventieve als bij responsieve interventies.

- **Voorafgaande analyse van de gemeenschap**

Om de gemeenschap effectief te betrekken, is een voorbereidende stap nodig: het begrijpen van de cultuur, sociale normen, machtsdynamieken, sociale en juridische kaders van de betreffende gemeenschap, en het bestaan van manifeste of latente conflicten in de gemeenschap en de oorzaken daarachter. Voordat een herstelgerichte methode of tool wordt toegepast, of het nu preventief is of bedoeld voor het beheer van een manifest conflict, moet een grondige analyse van de gemeenschap en de sociale conflicten die deze kenmerken, worden uitgevoerd.

Daarnaast moeten herstelgerichte beoefenaars bij het betrekken van gemeenschapsleden erop letten dat zij bestaande machtsonevenwichtigheden en systemische onrechtvaardigheden in de

gemeenschap niet reproduceren. Het is belangrijk om alle categorieën burgers te betrekken, in het bijzonder diegenen die risico lopen op sociale uitsluiting. Hulpmiddelen zoals herstelgerichte lunches, sociale cafés en gratis evenementen kunnen hun deelname bevorderen. Daarnaast kan het betrekken van belanghebbenden die deze categorieën burgers vertegenwoordigen (bijv. verenigingen) effectief blijken voor hun betrokkenheid. Tot slot is het betrekken van peers eveneens belangrijk om hun deelname te stimuleren.

- **Herstelgerichte praktijken sluiten aan bij de behoeften van de gemeenschap waar de interventie wordt uitgevoerd.**

Uit de geanalyseerde praktijken blijkt dat herstelgerichte interventies moeten worden afgestemd op de behoeften van de gemeenschap waar de interventie plaatsvindt, en op de bijdrage van gemeenschapsleden aan het ontwerp en de uitvoering ervan. Dit betekent dat methoden en hulpmiddelen moeten worden aangepast aan de kenmerken van de context waarin ze worden toegepast, zodat er gepersonaliseerde trajecten ontstaan. Bovendien moeten de gebruikte herstelgerichte benaderingen en methoden voldoende flexibel zijn om veranderingen in de behoeften van de gemeenschap te kunnen opvangen.

Praktijken zoals **Burenbemiddeling (Gent)**, **Wohnpartner (Wenen)** en **Herstelgerichte Praktijken voor Daklozen (Zweden)** benadrukken het belang van flexibiliteit, het begrijpen van de specifieke sociale dynamieken binnen de gemeenschap waar de interventies worden uitgevoerd, en het aanpassen van strategieën aan de specifieke behoeften van de gemeenschap.

- **Cultuurgevoelige en inclusieve herstelgerichte praktijken**

Uit de geanalyseerde praktijken blijkt dat herstelgerichte praktijken effectief zijn wanneer ze aandacht besteden aan interculturaliteit en inclusiviteit, vooral in multiculturele contexten waar culturele aspecten aan de basis liggen van sociale breuklijnen en spanningen. Belangrijk is om te begrijpen hoe culturele en religieuze aspecten het gedrag van gemeenschapsleden en interpersoonlijke communicatie en relaties vormgeven. Daarnaast moet er aandacht zijn voor taalkundige barrières en hun rol bij het belemmeren van wederzijds begrip en sociale verbindingen. De geanalyseerde praktijken bieden verschillende manieren om met deze aspecten om te gaan:

- **Diversiteit in bemiddelaars (Wohnpartner, Wenen, Oostenrijk)**

De praktijk van **Wohnpartner** benadrukt het belang van bemiddelaars die de diverse culturele en taalkundige achtergronden van de gemeenschap weerspiegelen. Dit bevordert vertrouwen en de deelname van de gemeenschap aan herstelrecht. Interculturele training versterkt de competentie van bemiddelaars om conflicten in diverse culturele contexten aan te pakken. Bovendien wijst de Weense praktijk erop dat het essentieel is dat alle culturele groepen binnen de gemeenschap vertegenwoordigd zijn en zich betrokken voelen bij herstelgerichte praktijken, om inclusiviteit te waarborgen.

- **Gebruik van tolken (Burenbemiddeling, Gent, België)**

Burenbemiddeling onderstreept het belang van tolken bij bemiddelingen waarbij personen met verschillende culturele achtergronden betrokken zijn, om culturele en taalkundige barrières te overwinnen.

- **Niet-oordelende houding (Herstelgerichte praktijken voor daklozen, Zweden)**

De Zweedse praktijk voor daklozen benadrukt het belang van een **niet-oordelende houding** tegenover alle deelnemers aan herstelgerichte praktijken, ongeacht hun rol of de feiten die zijn gepleegd. Niet-oordelende communicatie vormt de kern van herstelprocessen en moet tijdens alle fasen van herstelgerichte praktijken worden bevorderd, zowel voor beoefenaars als deelnemers. Alle betrokkenen bij het ontwerp en de uitvoering van herstelgerichte praktijken moeten worden getraind in niet-oordelende en empathische communicatie en omgang met alle gemeenschapsleden.

- **Aandacht voor specifieke behoeften (Herstelgerichte praktijken voor daklozen, Zweden)**

Deze praktijk toont aan dat herstelgerichte praktijken rekening moeten houden met de **verschillende behoeften van diverse groepen mensen** en hierop moeten worden afgestemd. Bijvoorbeeld:

- **Vrouwen** ervaren vaak schuldgevoelens en complexe relaties op een andere manier dan mannen, waardoor herstelgerichte praktijken gericht op vrouwen aandacht moeten besteden aan de genderdimensie.
- **Mensen met psychische uitdagingen** kunnen en moeten deel uitmaken van herstelgerichte praktijken, waarbij deze uitdagingen in het ontwerp en de uitvoering moeten worden meegenomen. In Stockholm worden mensen met psychische uitdagingen die sociale normen overtreden aansprakelijk gesteld voor hun acties en betrokken bij herstelgerichte praktijken.

- **Herstelgerichte praktijken geïntegreerd in bredere sociale beleidskaders**

De geanalyseerde praktijken (bijvoorbeeld de **Intermediaire Organisaties van Lecco en Como, Passaporta, Wohnpartner**) benadrukken dat de **integratie van herstelgerichte praktijken in het bredere sociale beleidskader van gemeenten** bijzonder relevant is om zowel de effectiviteit als de duurzaamheid ervan te waarborgen.

Uit de praktijken blijkt dat conflicten vaak voortkomen uit **systemische onrechtvaardigheid en slechte leefomstandigheden**. Zolang deze onderliggende oorzaken van conflicten niet worden aangepakt, kunnen de langetermijneffecten van herstelgerichte praktijken bij het beheer van specifieke conflicten in gevaar komen.

De ervaring van de **Intermediaire Organisaties van Lecco en Como** toont aan dat het betrekken van de gemeenschap bij herstelgerichte praktijken niet alleen waardevol is voor het vergroten van participatie en bewustzijn, maar ook voor het **verdiepen van het inzicht in de sociale problemen die ten grondslag liggen aan conflicten** en het gezamenlijk vinden van oplossingen.

Eveneens belangrijk is het hanteren van een **transformatieve herstelgerichte benadering**, die niet alleen gericht is op ontmoetingen en het herstellen van relaties tussen betrokken partijen, maar ook streeft naar het **identificeren en aanpakken van de onderliggende oorzaken van schade**, om toekomstige problemen te voorkomen.

- **Nabijheid, toegankelijkheid en continuïteit van herstelgerichte praktijken**

De geanalyseerde goede en veelbelovende praktijken tonen aan dat **herstelgerichte praktijken toegankelijk en continu door de tijd heen moeten zijn**. Binnen de geanalyseerde praktijken verwijst toegankelijkheid naar **fysieke, economische en taalkundige toegankelijkheid** (zoals eerder uitgelegd).

- **Economische toegankelijkheid**

In alle onderzochte praktijken is deelname aan herstelgerichte praktijken **gratis**. Dit zorgt ervoor dat financiële drempels geen belemmering vormen voor participatie.

- **Fysieke toegankelijkheid**

De praktijken benadrukken het belang van **gedecentraliseerde structuren** waar herstelgerichte praktijken worden aangeboden. Lokaal gevestigde kantoren binnen gemeenschappen (bijvoorbeeld **Wohnpartner in Wenen, Passaporta in Rovellasca, Italië, Médiation nomade in Frankrijk**) maken de diensten toegankelijker. Deze nabijheid maakt snelle interventie mogelijk, wat in de praktijken van Wenen en Stockholm een essentiële factor voor effectiviteit bleek te zijn. Bovendien bevordert het vertrouwen, omdat herstelbemiddelaars bekende en benaderbare figuren in de gemeenschap worden.

Daarnaast stelt deze nabijheid herstelgerichte beoefenaars in staat om **zowel manifeste als potentiële sociale spanningen** te ontdekken door interactie met gemeenschapsleden, zonder te hoeven wachten tot conflicterende partijen zich melden bij een specifieke dienst.

Een belangrijk aspect, zoals benadrukt door de **Passaporta-praktijk**, is dat structuren verspreid moeten zijn over het interventiegebied om **stigmatisering van kwetsbare wijken en burgers** tegen te gaan. In het geval van Passaporta was het bijvoorbeeld noodzakelijk om het kantoor **buiten de straat van het sociale woningcomplex** te vestigen, om aan te tonen dat conflicten niet alleen in kwetsbare omgevingen voorkomen, maar overal waar sociale interactie plaatsvindt. Tegelijkertijd was het belangrijk om een locatie te kiezen die niet te ver van het sociale woninggebouw lag, om de deelname van bewoners te bevorderen.

- **Inbedding in leef- en werkomgevingen**

Nabijheid en toegankelijkheid worden ook bevorderd door herstelgerichte praktijken te integreren in **bestaande, dagelijkse leef- en werkomgevingen** van mensen. Door herstelgerichte benaderingen en praktijken te verweven met bestaande sociale verbindingspunten in een gemeenschap, wordt overmatige overlap van verplichtingen voor deelnemers voorkomen, wat hun betrokkenheid en participatie negatief zou kunnen beïnvloeden.

- **Tijdsbehoeften van gemeenschapsleden**

Om toegankelijkheid te waarborgen, moeten herstelgerichte praktijken rekening houden met de **tijdsbehoeften van gemeenschapsleden**. Bijvoorbeeld, in Lecco en Como vinden alle bijeenkomsten van de intermediaire organisaties 's avonds plaats, om de deelname van burgers te bevorderen.

- **Duurzaamheid en continuïteit**

Duurzaamheid op de lange termijn van herstelgerichte praktijken is cruciaal. Uit de analyse van goede en veelbelovende praktijken blijkt dat herstelgerichte interventies tijd nodig hebben om effect te sorteren, en dat hun effectiviteit afhangt van de mogelijkheid om **continuïteit in de tijd** te garanderen.

Continuïteit kan worden gewaarborgd door:

- **Structurele financiering en sociale steun** voor herstelgerichte praktijken.
- **Inbedding van herstelrecht** in het bredere beleidskader op lokaal, regionaal en nationaal niveau, evenals in alle sociale contexten.
- **Verhoogde participatie van burgers en belanghebbenden** in herstelrecht, wat de druk op politici en instellingen vergroot om continue financiële steun te bieden. Bovendien triggert een grotere participatie van gemeenschapsleden een **meelift-effect**, wat verdere deelname stimuleert.
- **De gemeenschap voorbereiden op herstelgerichte praktijken, met name in kwetsbare wijken en collectieve/sociale woonwijken**

Zowel de literatuur (Vanfraechem & Aertsen, 2018) als de geanalyseerde praktijken (bijvoorbeeld **Wohnpartner in Wenen** en **Passaporta**) tonen aan dat een **voorbereidende fase** vaak noodzakelijk is om geleidelijk draagvlak te creëren voor herstelgerichte praktijken binnen lokale gemeenschappen. Zoals eerder benadrukt, is het opbouwen van **sociale legitimiteit** voor herstelgerichte praktijken op gemeenschapsniveau essentieel om de bereidheid van mensen om eraan deel te nemen te vergroten.

Bovendien heeft deze voorbereidende fase in gemeenschappen die gekenmerkt worden door **culturele botsingen en polarisatie** ook als doel om mensen met elkaar in contact te brengen. Deze fase wordt gekenmerkt door het ontwerpen en uitvoeren van **gemeenschapsopbouwende initiatieven**, zoals:

- **Sociale evenementen** (bijvoorbeeld de Hof-Cafés in Wenen),
- **Sociale programma's** (zoals het Welcome Neighbour Programme in Wenen),
- **Herstelgerichte lunches** (zoals in Tempio Pausania).

Daarnaast spelen deze gemeenschapsopbouwende programma's ook een **preventieve rol**. Bijvoorbeeld:

- **Gemeenschapsevenementen** en het organiseren van **informele bijeenkomsten** (zoals de Hof-Cafés in Wenen) creëren ruimte voor positieve sociale interacties **voordat conflicten ontstaan**. Dit versterkt de gemeenschapsbanden en wederzijds respect.

- **Programma's die nieuwe bewoners introduceren in de gemeenschap** (zoals het Welcome Neighbour Initiative in Wenen) helpen diverse groepen te integreren en voorkomen conflicten die voortkomen uit onbekendheid of misverstanden.
- **Duidelijke en transparante processen voor het ontwerp en de uitvoering van herstelgerichte praktijken, in lijn met herstelgerichte principes en waarden**

De geanalyseerde praktijken tonen aan dat het opzetten van een transparante, maar flexibele structuur voor herstelgerichte praktijken helpt om vertrouwen op te bouwen en een consistente toepassing ervan te waarborgen. Bij het vormgeven van deze structuur is het met name relevant om een **tijdslijn** te ontwerpen voor het implementatieproces van herstelgerichte praktijken, waarin hun verwachte ontwikkeling over een bepaalde periode wordt geschetst. Dit helpt betrokken actoren te begrijpen dat herstelgerichte praktijken **voldoende tijd** nodig hebben om effect te genereren.

Bovendien blijkt uit de geanalyseerde ervaringen (bijvoorbeeld de **Intermediaire Organisaties van Lecco en Como**) dat het **gezamenlijk ontwerpen van de structuur van herstelgerichte praktijken met gemeenschapsleden** bijzonder belangrijk is om hun **eigenaarschap en participatie** te vergroten. Het **co-creatieproces** van herstelgerichte praktijken moet wel **consistent zijn met de herstelgerichte principes en waarden**.

- **Beoefenaars en gemeenschapsleden opgeleid in herstelgerichte praktijken**

Alle geanalyseerde praktijken tonen aan dat een **grondig begrip van herstelrecht, praktische vaardigheden en competenties om deze praktijken effectief toe te passen, essentieel zijn voor het succes van herstelgerichte benaderingen**. In alle onderzochte praktijken ondergaan **herstelgerichte beoefenaars** - of het nu professionele bemiddelaars/facilitators of gemeenschapsleden zijn - **specifieke trainingen** in herstelrecht en -praktijken, om kwaliteit en effectiviteit te garanderen.

Uit deze analyses blijkt dat een **hoge mate van professionaliteit** bij herstelfacilitators, of ze nu beroepsmatig of als vrijwilliger werken, cruciaal is voor het **legitimeren van herstelgerichte praktijken** en het **winnen van vertrouwen** binnen de gemeenschap. Daarnaast draagt het opleiden van gemeenschapsleden in herstelgerichte conflictbeheersing bij aan de **brede adoptie van een herstelgerichte cultuur** op alle niveaus van de gemeenschap, wat bijdraagt aan de **langetermijnduurzaamheid** ervan.

Verschillende praktijken benadrukken dat herstelfacilitators - zowel professionals als vrijwilligers - niet alleen **diepgaande kennis** van herstelgerichte praktijken moeten hebben, maar ook beschikken over:

- **Sterke relationele vaardigheden,**
- Het vermogen om **neutraliteit** te handhaven gedurende het hele proces,
- De vaardigheid om als "**steiger**" te fungeren voor de betrokkenen: **macht delegeren aan deelnemers**, terwijl ze hun rol als facilitator behouden, en het vermogen om **de persoon te scheiden van hun daden**.

Bovendien onderstrepen de geanalyseerde praktijken het belang dat herstelfacilitators - of ze nu professionals of vrijwilligers zijn - getraind worden in **interculturaliteit** en een **niet-oordelende en inclusieve benadering** hanteren.

Praktijken zoals de **Intermediaire Organisaties van Lecco en Como**, **Burenbemiddeling (Gent)** en de **Buurtconferenties** ontwikkeld door **Eigen Kracht Centrale** tonen de waarde aan van het **opleiden van vrijwillige burgers** en hen actief betrekken bij het uitvoeren van herstelgerichte praktijken.

- **Leiderschap en samenwerkingsverbanden tussen meerdere organisaties voor herstelgerichte praktijken**

De geanalyseerde praktijken tonen aan dat de **implementatie van herstelgerichte praktijken op gemeenschapsniveau**, inclusief in **collectieve/sociale woonwijken**, in grote mate afhangt van een **leider** die interesse in herstelrecht kan inspireren bij diverse belanghebbenden. Deze leider bouwt een **netwerk van lokale ondersteuners** op die zich inzetten voor het bevorderen van de principes en waarden van herstelrecht, **ver voorbij het strafrechtelijk systeem**.

- **Voldoende middelen**

De geanalyseerde praktijken benadrukken dat de **toewijzing van voldoende tijd, financiële middelen en kennis** essentieel is om een **effectieve uitvoering van herstelgerichte praktijken** te garanderen en hun **duurzaamheid op lange termijn** te waarborgen.

Bronnen

Chapman, T., Gellin, M., Andersen, M., & Soininen, M. (2015). *Protecting rights, restoring respect and strengthening relationships: A European model of restorative justice with children and young people*. European Forum for Restorative Justice.

European Forum for Restorative Justice. (2021). *Restorative justice values and principles*. Retrieved from [EFRJ website](#).

Evans, K., & Vaandering, D. (2016). *The little book of restorative justice in education: Fostering responsibility, healing, and hope in schools*. Good Books.

Fassin, D. (2018). *The will to punish*. Oxford University Press.

Mannozi, G., & Lodigiani, G. (2015). *Giustizia riparativa. Ricostruire legami, ricostruire persone. Roma: Il Mulino*

Patrizi P. (ed.) (2019). *La giustizia riparativa. Psicologia e diritto per il benessere di persone e comunità*. Roma: Carocci.

Pali, B., & Pelikan, C. (2010). *Building social support for restorative justice in Europe: Challenges and strategies*. European Forum for Restorative Justice.

Shearing, C., & Wood, J. (2003). *Governing security: Explorations in policing and justice*. Routledge.

UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). (2006). *Handbook on restorative justice programmes*. Vienna: United Nations.

Vanfraechem, I., & Aertsen, I. (2018). *Restorative justice: A European perspective*. Routledge.

Vasilescu, S. (2023). *Building a restorative city: what aims and processes?*, in *The International Journal of Restorative Justice*, Vol. 6 TIJRJ.

Wachtel, T. (2004). *From restorative justice to restorative practices: Expanding the paradigm*. International Institute for Restorative Practices.

Weitekamp, E. (2015). *Restorative justice: Theoretical foundations and practical applications*. Springer.

Zehr, H. (1990). *Changing lenses: A new focus for crime and justice*. Herald Press.

Co-funded by
the European Union

UNISS
UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
DI SASSARI

Harmony
Restorative practices
at the heart of collective housing

<http://harmony-project.eu/>

